

KAKO IZVJEŠTAVATI (O) DJECI I MLADIMA

Priručnik za novinare i urednike
elektroničkih medija

Elektronička publikacija **Kako izvještavati (o) djeci i mladima** nastala je u sklopu projekta „Edukacija nakladnika na temu Poticanja kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanja njihove dobrobiti u Republici Hrvatskoj, koja je između ostalih propisana Zakonom o elektroničkim medijima za Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija“

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost izdavača.

IMPRESSUM:

Za izdavača: **Milan Koštro**

Urednik: **Milan Koštro**

Grafičko oblikovanje: **Duplerica d.o.o.**

Izdavač: **Panda komunikacije**, Zagreb, rujan 2017.

Panda komunikacije j.d.o.o.

Sveti Duh 13, HR-10000 Zagreb

tel +385 91 444 1399

e-mail: info@pandakom.hr

www.pandakom.hr

Facebook: www.facebook.com/pandakom.hr

SADRŽAJ

Predgovor	4
1. Uvod	6
2. Prava djece i mladih u medijima.....	8
3. Analiza dobrih i loših radijskih praksi s preporukama.....	18
4. Sinopsisi radijskih emisija.....	22
5. Analiza dobrih i loših televizijskih praksi s preporukama.....	29
6. Sinopsisi televizijskih emisija	33
7. Sinopsis internetskog serijala.....	40
8. Praktični savjeti za rad s djecom i mladima.....	42
9. Popis relevantnih tema nastalih na radionicama	46
10. Adresar relevantnih institucija i osoba.....	49

PREDGOVOR

U skladu s Direktivom 2007/65/EC Europskog parlamenta iz 2007. godine, Agencija za elektroničke medije (AEM) godišnjim programima rada planira provedbu aktivnosti medijske pismenosti organiziranjem edukacije nakladnika o dijelu tema koje mogu prijaviti na Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija prema članku 64. Zakona o elektroničkim medijima (ZEM). Od svih tema koje se mogu prijaviti na Fond u dosadašnja dva ciklusa edukacija za nakladnike televizije i radija na lokalnoj i regionalnoj razini, neprofitnih nakladnika televizije i radija, neprofitnih pružatelja elektroničkih publikacija, urednika i novinara, edukacije su se odnosile na teme: „Nacionalne manjine u RH“ i „Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti“.

Za drugi ciklus edukacija na temu „Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti“ u nadmetanju u bagatelnom postupku nabave Panda komunikacije j.d.o.o. i Mreža mladih Hrvatske su bili najbolji ponuditelji za provedbu projekta pružanja tehničke usluge poticanja medijske pismenosti na navedenu temu, te je njihov predloženi stručni tim uspješno proveo pet dvodnevnih radionica u Splitu, Opatiji, Osijeku i dva puta u Zagrebu.

Cilj projekta je bio 1) podići kapacitete nakladnika za produkciju kvalitetnih emisija na temu poticanja kvalitetnih programa za djecu i mlade; 2) podići razinu informiranosti nakladnika o pravnoj stečevini Europske unije i aktima Vijeća Europe koji se odnose na medije, o važnosti promicanja ljudskih prava djece i mladih, o važnosti suzbijanja govora mržnje u medijima te o antidiskriminacijskom okviru u RH; 3) u participativnom procesu podići kvalitetu emisija o djeci i mladima.

Kada usporedimo predviđene rezultate edukacijskog programa iz natječaja s realizacijom projekta, može se zaključiti da su se edukacijama ispunili zacrtani ciljevi:

- 1) Tijekom pet dvodnevnih radionica u edukacijski proces bilo je uključeno 95 novinara/ki, urednika/ica iz 73 medija
- 2) Pet dvodnevnih radionica je uspješno organizirano i to u Zagrebu (18 i 19. studenoga 2016.), Opatiji (17. i 18. veljače 2017.), Splitu (17. i 18. ožujka 2017.), Osijeku (21. i 22. travnja 2017.) te druga radionica u Zagrebu (9 i 10. lipnja 2017.).
- 3) U edukacijski program za nakladnike bili su uključeni eminentni hrvatski stručnjaci, koji se teorijski i praktično na razini svakodnevne medijske produkcije radijskih, televizijskih i drugih uredničkih koncepcija bave temama djece i mladih: Milan Koštro (voditelj projekta, nekadašnji novinar RTL-a,

T-portala, Radija 101), Barbara Zlatar (HTV), Ivana Sučić (HR) i Monika Pažur, stručnjakinja za javne politike koje se tiču djece i mladih (Mreža mladih Hrvatske – MMH)

- 4) Prema rezultatima evaluacije koje su provedene nakon svih dvodnevnih radionica može se reći da su radionice doprinijele unaprjeđenju sadržajnih i tehničkih kapaciteta nakladnika za produkciju emisija na temu: „Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti“.

Naime, ukupna prosječna ocjena svih radionica je 4,7, dok u komentarima većina sudionika izražava zadovoljstvo radionicom (*“Odlične radionice jer se bave velikim promjenama kroz koje mediji prolaze i pojava novih oblika komunikacije. Vrlo aktualno”; “Jako korisno”; “Naučili smo dosta o pravnom okviru izvještavanja o djeci, dobili ideje za relevantne teme o djeci i mladima, istaknuli najčešće greške”*) i ističu potrebu za novim, sličnim radionicama (*“Trebalo bi nastaviti s ovakvim edukacijama. Uz to što omogućuju suradnju s novinarima više postaja, potaknuti smo primjerima tema koje ćemo zasigurno obraditi i u svom mediju”; “Samo nastavite dalje s ovakvim radom”*).

Objasnjavajući zadovoljstvo radionicom, posebno ističu praktične primjere, nova i primjenjiva znanja, razmjenu iskustava te kvalitetu izlagača (*“Radionica je bila usmjerena na ciljne probleme i tematiku izrade emisija. Donijela je konkretne ideje i korisne savjete pri izradi emisija i uređivanja”; “Odlična radionica”; “Dobra razmjena iskustva s kolegama”; “Kvalitetni izlagači i odlična interakcija s polaznicima radionice”; “Pristupačno, jasno, praktično”; “Imali smo prilike razmijeniti iskustva, upoznati se s problematikom teme i u drugim sredinama”; “Sadržajno predstavljen projekt, kao i ciljevi radionice, uspješno prikazani primjeri dobre i loše prakse”; “Iznimno zadovoljan novim saznanjima i dobivenim informacijama”; “Kratke i jasne prezentacije na principu dogovora i razgovora”*).

Tako je, osim ispunjavanja ciljeva i rezultata predviđenih godišnjim planom AEM-a i samim natjecanjem, provedbom projekta edukacije nakladnika na temu “Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti“ AEM podržao realizaciju ciljeva i provedbenih mjera iz Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine i to u najvećoj mjeri realizaciju četvrtog strateškog cilja: Osiguranje aktivnog sudjelovanja djece. Provedeni edukacijski program je direktno odgovorio na mjere: 7.1. Povećati broj kvalitetnih sadržaja namijenjenih djeci u medijima, osobito sadržaja koji obavještavaju djecu o svim pitanjima koja se na njih odnose, te koji ih upoznaju s njihovim pravima, obvezama i odgovornostima. Promicati kvalitetne dječje aktivnosti putem TV, radio programa i portala za djecu; 7.2. Poticati medije da na kvalitetan način prikazuju raznolikost kultura koje su prisutne u društvu, i tako pridonesu povećanju mogućnosti da djeca iskoriste svu širinu dostupnih kulturnih aktivnosti; 7.3. Kontinuirano jačati informiranost zaposlenih u medijima o svim pitanjima u vezi s promicanjem prava djeteta s ciljem jačanja odgovornosti za njihovu zaštitu.

Zbog uspješnog ispunjavanja ciljeva i doprinosa realizaciji rezultata rada AEM-a zahvaljujemo stručnom timu Panda komunikacija i Mreži mladih Hrvatske na odgovornom i profesionalnom pristupu edukaciji nakladnika na temu “Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade kojima je cilj promicanje njihove dobrobiti“ i nadamo se da će se ciklusi edukacija nakladnika na druge teme iz članka 64. ZEM-a nastaviti jednako uspješno.

Damir Hajduk

*Predsjednik Vijeća za elektroničke medije
i ravnatelj Agencije za elektroničke medije*

1. UVOD

Koristeći medije djeca i mladi ostvaruju neka od svojih temeljnih prava: pravo na informaciju, pravo na slobodu izražavanja mišljenja o stvarima koja ih se tiču. Obveza je medija da im to omoguće, pazeći pritom da ne prekrše pravo na privatnost djece i mladih. Pa ipak, ne ispunjavaju svi mediji jednako dobro svoju zadaću: ponekad se objavljuju površne, zavaravajuće ili lažne informacije; djeci i mladima ne daje se uvijek mogućnost izražavanja o temama koje ih se tiču; kršenja prava na privatnost nažalost su dosta česta. Zašto dolazi do toga? U većini slučajeva do ovakvih kršenja prava djece i mladih dolazi zbog nepoznavanja tih prava. Svaki novinar i urednik koji izvještava o/za djeci i mladima trebao bi znati da spomenuta prava proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta; da je tu Konvenciju ratificirala i Hrvatska; da odredbe te konvencije obvezuju Hrvatsku na donošenje zakona i drugih dokumenata kako bi djeca i mladi ostvarila spomenuta prava; da su ta prava uglavnom adresirana Obiteljskim zakonom, Kaznenim zakonom, Zakonom o medijima te Zakonom o elektroničkim medijima; da je krovni domaći strateški dokument koji doprinosi razvoju politike za i prema djeci Nacionalna strategija za prava djece, a politici za mlade Nacionalni program za mlade; da se oba strateška dokumenta donose na određeno razdoblje s mjerljivim ciljevima te su praćena akcijskim planovima u kojima su navedeni mjere, rokovi, provoditelji i indikatori provedbe; itd.

To je razlog zašto smo kroz radionice obrazovali novinare i urednike o javnim politikama, u okviru kojih djeca i mladi ostvaruju svoja prava, a novinari i urednici (elektroničkih medija) obavljaju svoje poslove. Ako znamo i da kod djece i mladih govorimo o dvije složene politike (politici o djeci i politici o mladima), a kod novinara i urednika o zasebnoj, medijskoj, politici – jasno je zašto smatramo da je novinarima i urednicima nužna dodatna edukacija o ovim pitanjima. Specifičnost elektroničkih medija je da djeci i mladima mogu pružiti informacije na njima najzanimljiviji način te im omogućiti slobodno izražavanje mišljenja putem platformi kojima se najčešće koriste. I dok su obveze elektroničkih medija u pogledu zaštite prava na privatnost slične onima drugih medija, novinari i urednici internetskih portala imaju dodatne obaveze u pogledu zaštite djece i mladih od neželjenih posljedica korištenja tih medija: na internetu su djeca i mladi izloženi i elektroničkom nasilju, raširenom govoru mržnje te seksualnom zlostavljanju. Stoga je Vijeće za elektroničke medije izradilo Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima te Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija.

Stoga smo na radionicama novinare i urednike upoznali s *policy* pristupom u izvještavanju o (za) djeci i mladima, kombinirajući ga s praktičnim primjerima, vježbama i razmjenom iskustava: od studenoga 2016. do lipnja 2017. u četiri grada održano je pet dvodnevni radionica o izvještavanju o djeci

i mladima u elektroničkim medijima, na kojima je sudjelovalo 95 novinara i urednika. Stručnjaci iz područja javnih politika te televizijski i radijski stručnjaci-praktičari polaznike su upoznali s javno-političkim okvirom politika prema djeci i mladima te medijske politike, čije je poznavanje nužno za kvalitetno izvještavanje o/za djeci i mladima. U participativnom dijelu radionica, stručnjaci i polaznici su kroz prikazivanje primjera dobrih i loših praksi razmijenili iskustva i definirali (ne)poželjne pristupe u izvještavanju; bujicom ideja definirali smo relevantne teme koje nisu dovoljno zastupljene u medijskom prostoru; na svakoj radionici *mapirali* smo i ključne aktere; te, završno, na svim radionicama polaznici su, uz vodstvo stručnjak(inja)a izradili sinopsise emisija, koji ostaju kao trajni orijentir novinarima za kvalitetno koncipiranje radijskih i televizijskih emisija te internetskih pisanih serijala. Internetski novinari bili su uključeni samo u završnu radionicu u Zagrebu, dok u Osijeku, nažalost, nije bilo zainteresiranih televizijskih novinara te nije nastao ni sinopsis za televizijsku emisiju. Prema interesu polaznika, rađeni su sinopsisi za tematske ili mozaične emisije, s različitim ciljnim grupama i pristupima: emisije o djeci ili za djecu te o mladima ili za mlade. Svi tekstovi u ovoj brošuri nastali su na radionicama uz sudjelovanje polaznika, odnosno kao rezultat razmjene znanja i iskustava.

Sudeći prema angažiranosti i povratnim informacijama sudionika, radionice su izrazito dobro prihvaćene. Nadamo se da će čitateljice i čitatelji jednako dobro prihvatiti ovu publikaciju, koja daje sukus stručnih izlaganja i praktičnog rada s radionica. Vjerujemo da će ova brošura biti vodič mnogim novinarima u izvještavanju o (za) djeci i mladima te da će ih inspirirati za stvaranje kvalitetnih priloga, prilagođenih potrebama i shvaćanjima djece i mladih.

Milan Koštro
voditelj projekta

2. PRAVA DJECE I MLADIH U MEDIJIMA

Monika Pažur

Uvod

Prva pravila kojima se uređuju prava i odnosi među ljudima pojavljuju se u sklopu sveobuhvatnih zbirki, vjerskih, moralnih i pravnih propisa koji su važili za osobe određene vjeroispovijesti. Pritom je važno napraviti distinkciju između pojmova *neotuđivih prava* u ranijim tekstovima i suvremenog pojma ljudskih prava. U ranijim tekstovima pojam *neotuđivih prava* odnosi se na „prava slobodnog čovjeka ili građanina“ (muškarac, bijelac), a ne u značenju „svi ljudi“ (Spajić-Vrkaš i sur., 2004.)¹. U 20. stoljeću se kao odgovor na grozote II. svjetskog rata javlja ideja o uspostavi institucionalne zaštite ljudskih prava i sloboda u sklopu globalne međunarodne zajednice koja bi bila uređena na načelima poštivanja dostojanstva ljudske osobe, suvereniteta država i autoriteta međunarodnog dijaloga i dogovora (Spajić-Vrkaš i sur., 2004.: 36). Sjećanje na sve stradale ljude, ali i materijalnu, fizičku štetu koja je ostala na tlu Europe nakon rata, vodilo je Europu prema viziji uspostavljanja mira koja je ostvariva jedino osiguranjem ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve. Spomenuta zajednička vizija prvi je korak u stvaranju društva mira, temeljenog na načelu ljudskog dostojanstva svih. Ta ideja se po prvi put spominje u *Povelji Ujedinjenih naroda*², čijim su potpisivanjem 1945. godine u San Franciscu osnovani Ujedinjeni narodi, te time započinje proces međunarodne institucionalizacije ljudskih prava.

Na temelju osnivanja Ujedinjenih naroda prihvaćeno je da države moraju djelovati u skladu s međunarodnim pravom, odnosno, kada neka država ratificira neku konvenciju, dužna je osigurati da nacionalno zakonodavstvo nije u suprotnosti s tom konvencijom (Đuliman i Karlsen, 2003)³. Zaštita ljudskih prava na nacionalnoj razini može se shvatiti kao vrsta „ugovora“ između države i njenih građana. Sustav zaštite s jedne strane određuje obveze države i njenih institucija prema pojedincu, a s druge strane definira obveze pojedinca prema državi, njezinim institucijama i tijelima, društvu u cjelini i drugim pojedincima. Ključni instrument kojim se uređuju ti odnosi jest ustav, tj. temeljni zakon države pa se pod nacionalnim sustavom zaštite prava i sloboda misli na sustav ustavnih i zakonskih odredbi koji-

¹ Spajić-Vrkaš, V., Stričević, I., Maleš, D. & Mijatović, M. (2004). Poučavati prava i slobode. Zagreb: Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

² Ujedinjeni narodi (1945). Povelja Ujedinjenih naroda. Pregledano na Internetu 7. ožujka 2017. na: http://www.mvep.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/ugovori/povelja_un_hr.pdf.

³ Đuliman, E. i Karlsen, G.M. (2003.). Uvod u ljudska prava. Sarajevo: Helsinški komitet za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

ma neka država priznaje te štiti prava i slobode građana u skladu s međunarodnim sustavom ljudskih prava. S obzirom na to da su ljudska prava proizašla iz potreba ljudi, s vremenom se prepoznalo da su se pojedinim skupinama neka prava kontinuirano uskraćivala ili da im je otežan pristup njima. U te skupine spadaju djeca i mladi.

Tko su to *djeca* definirano je na međunarodnoj razini Konvencijom o pravima djeteta⁴, gdje se propisuje Člankom 1. da je *dijete svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se po zakonu ne primjenjuje da dijete punoljetnost stječe ranije*. Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju te se stoga i u Hrvatskoj djetetom smatra svaka osoba mlađa od 18 godina. Pojam *mladih* nije definiran na međunarodnoj razini te stoga ne postoji unisono određivanje granica mladosti. Ilišin i Spajić-Vrkaš (2015)⁵ navode kako uglavnom postoji suglasje oko određivanja donje granice na 15 godina života, dok se gornja granica za pripadnost omladini sve rjeđe zaustavlja na 25. godini, a najčešće na 30. godini, pri čemu se uočava tendencija pomicanja granice mladosti na 34. godinu života. U Hrvatskoj su mladi definirani Nacionalnim programom za mlade od 2014. do 2017. godine, gdje se dobna granica ove skupine proteže od 15 do 30 godina.

Politika za djecu – temeljeni strateški dokumenti na međunarodnoj i nacionalnoj razini

Povijesni razvoj djeteta kao subjekta svog odrastanja pokrenuo je procese kojima se pažnja posvećuje posebnoj zaštiti djeteta i njegovih potreba. Popisivanjem djetetovih potreba razvio se sustav djetetovih prava i odgovornosti. Dijete kao subjekt i nositelj prava stavlja određene odgovornosti i prava pred odrasle, ali i dužnosti pred države. Maleš, Milanović i Stričević (2003: 13) navode: „Koncept djeteta kao nositelja prava za odrasle je teško prihvatljiv, jer se djeca tradicionalno vide kao osobe koje trebaju zaštitu, a manje kao ona koje imaju prava i mogu djelovati.“ Ovakva promjena viđenja djeteta kroz povijest zahtijevala je promjene na nekoliko razina, a procesi kojima se nastoji osnažiti sustav dječjih prava i dalje traju. Razvoju političkog dijaloga u području prava i odgovornosti djeteta znatno se pomoglo stvaranjem UN-ove Konvencije o pravima djeteta, kojom se teži zadovoljavanju svih osnovnih potreba djece, prihvatljivih različitim kulturama, narodima i tradicijama.

Značaj Konvencije o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta usvojena je 20. studenog 1989. godine te sadrži univerzalne standarde koje država stranka Konvencije (tj. ona koja ju je potpisala i ratificirala) mora jamčiti svakom djetetu. U dokumentu se uglavnom govori o obavezama odraslih u ostvarivanju djetetovih potreba i zaštiti djeteta, pri čemu dijete ima status subjekta, kao nositelja svih prava i odgovornosti. Poseban značaj Konvencije jest što pretpostavlja prelazak s deklarativnog određivanja ciljeva (Deklaracija o pravima djeteta) na obvezujuće međunarodno pravno zakonodavstvo (Maleš, Milanović i Stričević, 2003)⁶. Bitno obilježje djetetovih prava, a time i Konvencije, jest da su ona namijenjena djeci kao njihovim jedinim ovlaštenicima, da im pripadaju bez ikakvih ograničenja te da pokrivaju sva područja životnih odnosa djeteta (Aliničić i sur., 2007: 224)⁷.

Odbor za prava djeteta UN-a identificirao je četiri načela sadržana u Konvenciji o pravima djeteta:

⁴ Ujedinjeni narodi (1989). Konvencija o pravima djeteta. Pregledano na Internetu 13. travnja 2017., na: http://www.azoo.hr/images/AZ00/Ravnatelj/radni_matgerijali/Konvencija_o_pravima_djeteta.pdf.

⁵ Ilišin, V. i Spajić-Vrkaš, V. (2015). Potrebe, problemi i potencijalni mladih u Hrvatskoj: Istraživački izvještaj. Ministarstvo socijalne politike i mladih.

⁶ Maleš, D., Milanović, M., Stričević, I. (2003). Živjeti i učiti prava. Zagreb: Centar za istraživanje, izobrazbu i dokumentaciju u obrazovanju za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

⁷ Aliničić, M. i sur.. (2007). *Obiteljsko pravo*. Zagreb: Narodne novine d.d..

- Načelo nediskriminacije (čl.2.);
- Načelo prema kojem svako dijete ima pravo na život i razvoj (tjelesni, emocionalni, psihosocijalni, kognitivni, društveni i kulturni) (čl.6.);
- Načelo najboljeg interesa djeteta (čl.3.);
- Načelo slobode iznošenja mišljenja (čl.12.).

Načela nastoje objediniti zahtjev prema odraslima da pri donošenju odluka ili izvršenju postupaka koji utječu na dijete, ili na djecu kao skupinu, imaju na umu dobrobit djeteta, važnost jednakog pristupa svakom djetetu te aktivno sudjelovanje djeteta u rješavanju tih pitanja, s ciljem optimalnog djetetovog razvoja. Pritom *najbolji interes djeteta* uključuje nekoliko kriterija: potrebe djeteta (koje su i u kakvom međusobnom odnosu stoje), volja roditelja (element poznavanja djeteta i djetetova povjerenja prema njima) i standardno ponašanje (kriterij prosječnog, uobičajenog i poželjnog postupanja koji se temelji na idealnim premisama) (Aliničić i sur, 2007). Izraz *dobrobit djeteta* odražava „sveukupni, optimalni status djeteta u odnosu na njega samoga i druge subjekte“ (Aliničić i sur., 2007: 237)

Maleš, Milanović i Stričević (2003: 26) navode kako je Konvencija o pravima djeteta jedinstvena, jer je:

- Sveobuhvatna: jedina osigurava građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava djeteta;
- Univerzalna: primjenjuje se na svu djecu;
- Bezuvjetna: sve države članice su dužne poduzeti aktivnosti vezane uz zaštitu prava djeteta; te
- Holistička: zagovara gledište da su sva prava temeljna, nedjeljiva, međusobno ovisna i jednako važna.

Aliničić i sur. (2007) značaj Konvencije ističu kroz nekoliko dimenzija: njome su različite potrebe djece u svakodnevnom životu i u izuzetnim situacijama dobile pravnu kvalifikaciju prava djece; države članice se obvezuju na poštivanje tih prava i poduzimanje odgovarajućih mjera za njihovu zaštitu; te predviđanje sustava zaštite prava djece i osnivanje zasebnog tijela s istim ciljem – Odbor za prava djeteta (čl.43.).

Sadržaj Konvencije o pravima djeteta (dječje potrebe i prava)

Konvencija nije kategorizirala prava u neke posebne skupine te su stoga različiti pristupi predložili različite podjele prava. Tako postoji podjela djetetovih prava iz Konvencije prema kriteriju „4P“, ovisno o ciljevima - *prevention*⁸, *protection*⁹, *provision*¹⁰ i *participation*¹¹. 4P podrazumijeva četiri aspekta dječjih prava: prevencija od negativnih utjecaja na dijete, zaštita djece protiv diskriminacije i svih ostalih oblika iskorištavanja i mučenja, pružanje pogodnosti djeci u pristupu i ostvarivanju njegovih prava te participacija djece u svim odlukama koja se odnose na njih. Prevencijska prava uključuju pravo na zdravlje (čl.24.), zabranu odvođenja djeteta (čl.11.), zabranu diskriminacije (čl.2.). Zaštitna prava sprečavaju mučenje djece, upotrebu ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, zlouporabu i iskorištavanja djece (čl.37.). Pravo na obrazovanje (čl.28.), socijalno osiguranje (čl.29.), odmor, razonodu i rekreaciju (čl.31.) i standard življenja (čl.27.) neka su od prava koja podrazumijevaju stjecanje pogodnosti. Posljednja skupina prava odnosi se na djetetovo aktivno sudjelovanje i djelovanje te uključuju pristup informacijama (čl.17.), pravo na slobodu izražavanja (čl.13.) i izražavanje vlastitog mišljenja o stvarima koje ga se tiču (čl.12.).

Prema dosegu prava djece se mogu razvrstati u pozitivna (npr. pravo djeteta na život) i negativna prava (npr. pravo na zaštitu od uporabe narkotika i psihotropnih tvari). Aliničić i sur. (2007) navode kako hrvatska obiteljsko-pravna teorija naglašava važnost isticanja pojedinih prava djeteta kao nje-

⁸ Prevencija

⁹ Zaštita

¹⁰ Opskrbljivanje/stjecanje pogodnosti

¹¹ Sudjelovanje/participacija

govih izvornih (temeljnih) prava. Njima se smatraju: pravo djeteta na život i zdravlje, pravo da živi sa svojim roditeljima, pravo na odgoj i obrazovanje, pravo na saznanje vlastitog podrijetla, i pravo na tjelesni, duševni i emocionalni razvoj. Njihova izvornost označava i činjenica što su to prava čije ostvarenje omogućuje cjelovito sazrijevanje djeteta u duševnom i tjelesnom smislu. (Aliničić i sur., 2007: 229)

Kao zemlja koja je potpisala i ratificirala Konvenciju o pravima djeteta, Republika Hrvatska je preuzela sve odgovornosti koje proizlaze iz Konvencije, a odnose se na njezino provođenje te obvezu izmjene i prilagodbe postojećih zakona i akata u skladu s tim međunarodnim dokumentom, te podnošenje izvješća Odboru za prava djeteta.

Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine

Temeljni dokument koji strateški doprinosi razvoju politike za i prema djeci u Republici Hrvatskoj je *Nacionalna strategija za prava djece u RH za razdoblje od 2014. do 2020. godine*. Prema samoj Strategiji¹² njezin cilj je postići djelotvornije promicanje i zaštitu prava djece kroz provedbu postojećih međunarodnih i nacionalnih standarda na području prava djece, promovirajući cjeloviti i integrativni pristup pravima djece. Strategija predstavlja multidisciplinarni i sustavni okvir koji treba biti integriran u sve ostale nacionalne, regionalne i lokalne dokumente i planove te neposredno djelovanje koje se odnosi na djecu pod vidom ostvarivanja Konvencije o pravima djeteta.

Strategijom su određeni prioritetni ciljevi kao ključne smjernice djelovanja u narednom razdoblju. Oni se odnose na: (1) sustavno praćenje potreba sve djece, s posebnim osvrtom na tjelesno i mentalno zdravlje te kontekst razvoja i kvalitetu života djece - uz obraćanje posebne pozornosti darovitoj djeci, djeci s teškoćama u razvoju, djeci s problemima u ponašanju i djeci koja odrastaju u rizičnim okolnostima, (2) sustavnu podršku i pomoć roditeljima, obitelji i skrbnicima kako bi djeca mogla rasti i razvijati se u sigurnom i stabilnom okruženju razumijevanja i poštovanja, (3) osiguravanje potrebne razine financijskih sredstava za ostvarivanje prava djece u vrijeme gospodarske recesije, (4) unapređivanje sustavnog praćenja djelotvornosti različitih mjera i programa namijenjenih djeci i njihovim obiteljima, (5) sustavno razvijanje kvalitetnih usluga i programa s posebnim naglaskom na preventivne aktivnosti, (6) osiguravanje odgovarajućeg broja kompetentnih stručnjaka koji u različitim sustavima rade s djecom i njihovim obiteljima te (7) uspostavu mehanizma djelotvorne i održive međuresorne suradnje na svim razinama (od državne razine do lokalne zajednice).

Za sada ne postoji nijedna evaluacija koja bi pokazala u kojoj se mjeri i na koji način provodi ova Strategija od 2014. godine do danas.

Politika za mlade – temeljeni strateški dokumenti na međunarodnoj i nacionalnoj razini

Postoji određeni stupanj suglasnosti da se mladi u Europi suočavaju s istim izazovima (kao i mogućnostima) u područjima kao što su obrazovanje, zapošljavanje i društvena uključenost¹³. Međutim, prema Holtom, Williamson i Watkins (2016)¹⁴ manje je slaganja kad se radi o tome kako najbolje odgovoriti na ove izazove adekvatnim strategijama za mlade, uglavnom ugrađenima u koncept 'politike za mlade'. Resursi dostupni državama, kao i njihova politička volja za bavljenjem ovim izazovima, također

¹² Vlada Republike Hrvatske. (2014). Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014.-2020. godine. Pregledano na Internetu 13. travnja 2017. na: [file:///C:/Users/User/Downloads/NACIONALNA+STRATEGIJA+ZA+PRAVA+DJECE+U+RHZA+RAZDOBLJE+OD+2014.+DO+2020.+GODINE-1%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/NACIONALNA+STRATEGIJA+ZA+PRAVA+DJECE+U+RHZA+RAZDOBLJE+OD+2014.+DO+2020.+GODINE-1%20(2).pdf).

¹³ Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofund). Društvena uključenost mladih. Pregledano na Internetu 10. ožujka 2017. na: http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1543en.pdf.

¹⁴ Holtom, D., Williamson, H. i Watkins, J.. (2016). Ključna pitanja u razvoju i provedbi strateških dokumenata politike za mlade. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

se značajno razlikuju. To doprinosi razlikama među nacionalnim politikama za mlade diljem Europe te rezultira pitanjima, dilemama i napetostima u pogledu razvijanja europskih standarda kvalitete kada su u pitanju politike za mlade.

Međunarodna razina politike za mlade

Na međunarodnoj i europskoj razini ne postoji dokument, kao što je UN-ova Konvencija o pravima djeteta, koji bi oblikovao specifična prava mladih, a potom i politiku prema njima. Europski forum mladih¹⁵ promovira pristup politici za mlade temeljen na pravima mladih. Kao rezultat dugogodišnjeg djelovanja, Forum je 1993. godine izradio Europsku povelju o pravima mladih. Ta povelja sadrži temeljna prava i standarde kojima bi mladi trebali imati pristup da bi ostvarili svoje potencijale u Europi. Osim u Europi, rasprava o pravima mladih se odvija i na razini Amerike i Afrike, gdje se razvijaju Ibero-Američka konvencija (2008) i Afrička povelja mladih (2006). Važan trenutak za razvoj politike za mlade u Europi dogodio se u lipnju 2011. godine kada je Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila Preporuku 1978 (2011) *Prema okviru Konvencije o pravima mladih*¹⁶. Postojanje takvog dokumenta omogućilo bi koherentan internacionalni pristup i održivost prava mladih u politikama prema mladima te bi doprinijelo specifikaciji dobne granice mladosti.

Prema Europskom forumu mladih, **prava kojima bi trebala imati pristup svaka mlada osoba** kako bi ostvarila svoje potencijale u Europi su: pravo na autonomiju (pomoći mladima da ostvare svoje vlastite prihode, u potpunosti sudjeluju u društvu, imaju pristup tržištu rada, socijalnim uslugama, stanovanju i financijskim uslugama); pravo na obrazovanje; pravo na participaciju; pravo na zaposlenje i socijalnu zaštitu; pravo na slobodu izražavanja i pristupa informacijama; pravo na ne-diskriminaciju i jednake mogućnosti; pravo na slobodu misli, savjesti, vjere i vjeroispovijesti, uključujući pravo na savjesno odbijanje vojne službe; pravo na posebne sankcije izrečene maloljetnicima za kaznena djela; pravo na mobilnost; pravo na seksualno i reproduktivno zdravlje; pravo da sami donose odluke o njihovom tijelu; pravo na zdrav život; te pravo na volontiranje.

Nacionalni program za mlade (NPM)

Politika prema mladima u Hrvatskoj je strateški definirana Nacionalnim programom za mlade (NPM). On se do sada donosio na četverogodišnje razdoblje, te bi trebao usmjeriti politiku prema mladima u tom razdoblju, a pritom odgovoriti na trenutne probleme mladih u raznim područjima. Cilj Nacionalnog programa je unaprjeđenje aktivnosti tijela državne uprave i javnih ustanova koje svojim djelokrugom i nadležnostima pridonose zadovoljavanju potreba mladih i podizanju kvalitete njihova života sa svrhom njihove optimalne društvene integracije (MSPM, 2014). Aktualni Nacionalni program za mlade od 2014. do 2017.¹⁷ godine sadrži sedam područja djelovanja: Obrazovanje, profesionalno osposobljavanje i usavršavanje u kontekstu cjeloživotnog učenja; Zapošljavanje i poduzetništvo; Socijalna zaštita i uključivanje; Zdravlje i zdravstvena zaštita; Aktivno sudjelovanje mladih u društvu; Kultura i mladi; te Mladi u europskom i globalnom okruženju. Tih sedam područja sadrži 40 mjera koje obuhvaćaju 118 provedbenih zadataka. Uz te zadatke, Nacionalni program također za svaku pojedinu mjeru definira nositelje i suradnike u provedbi, rokove i indikatore provedbe. Kako se provedba aktualnog Nacionalnog programa za mlade privodi kraju, u 2017. godini se očekuje razvoj novog NPM-a, te evaluacija postojećeg.

¹⁵ Europski forum mladih je platforma organizacija mladih koja djeluje u Europi. Predstavlja oko 100 organizacija mladih i za mlade, Nacionalna vijeća mladih i međunarodne nevladine organizacije mladih.

¹⁶ Vijeće Europe. (2011). Preporuka 1978 (2011) Prema okviru Konvencije i pravima mladih. Pregledano na Internetu 20. travnja 2017. na: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18019&lang=en>.

¹⁷ Ministarstvo socijalne politike i mladih. (2014). Nacionalni program za mlade 2014.-2017. godine.

Mreža mladih Hrvatske¹⁸ (MMH) jedna je od organizacija za mlade koja se od samog osnutka bavi nacionalnom politikom za mlade te posjeduje veliko iskustvo u ovom području, s obzirom na to da je razlog udruživanja udruga mladih i za mlade koje su osnovale MMH bio upravo zagovarački proces kojim je u fokusu bilo donošenje prvog NPM-a u Republici Hrvatskoj. Od tada je MMH konstantno pratila sve procese donošenja strateških dokumenata u području politike za mlade, a tijekom izrade važećeg NPM-a, njezini predstavnici bili su zastupljeni u svim radnim podskupinama. Tijekom te intenzivne suradnje MMH je uočila temelje probleme koje se tiču NPM-a, a to su neusuglašenost ključnih dionika oko osnovnog koncepta i uloge Nacionalnog programa za mlade; te potkapacitiranost mladih i udruga mladih i za mlade za kvalitetno sudjelovanje u procesima oblikovanja nacionalne politike za mlade pa tako i donošenja Nacionalnog programa za mlade (ključnog dokumenta u tom području javne politike). Tijekom procesa izrade zadnjeg NPM-a primijećeno je kako različiti dionici uključeni u proces, prvenstveno predstavnici javnih tijela uključenih u kreiranje i provedbu NPM-a te predstavnici udruga mladih i za mlade, imaju izrazito različite percepcije koncepta i uloge takvog strateškog dokumenta. Neusuglašenosti postoje i oko načina sudjelovanja mladih u procesu njegova osmišljavanja i donošenja, što je često usporavalo sam proces. Imajući to na umu, MMH je u suradnji s još šest nacionalnih vijeća mladih, istraživačkom organizacijom People and Work Unit iz Walesa te profesorom Howardom Williamsonom, jednim od najvećih stručnjaka u području politike za mlade, provela istraživanje kroz koje je ispitala kako izgledaju procesi donošenja strategija za mlade u raznim europskim zemljama¹⁹. Ispitalo se kakva je njihova implementacija, kako u procesu izrade sudjeluju mladi te kakav je u konačnici uspjeh tih dokumenata kada je u pitanju poboljšanje kvalitete života mladih. U istraživanju su sudjelovala nacionalna vijeća mladih iz 22 zemlje, a istraživanje je provedeno tijekom 2015. i 2016. godine. Jedan od najvažnijih zaključaka (i preporuka projekta) jest da postojeći koncept robusnih strateških dokumenata koji se u konačnici ne provode na zadovoljavajući način i ne služe kao osnova za planiranje proračuna za politiku za mlade treba napustiti te krenuti prema jednostavnijim, manje složenim dokumentima koji obuhvaćaju tek nekoliko gorućih problema i mjera kojima će se oni riješiti, uz veću otvorenost procesa donošenja tih dokumenata prema mladima, i mogućnost revizije tog dokumenta u fazi njegove provedbe.

Prava djece i mladih u medijima: normativni aspekti pristupa djeci i mladima u medijima u RH

Moderne tehnologije povećavaju broj faktora koji utječu na djecu i mlade prilikom njihova odrastanja. Suvremeni trendovi donose nove načine i oblike dolazaka do informacija, provođenja slobodnog vremena i ostvarivanja kontakata i komunikacije s drugima. Tako uz obitelj, školu i vršnjake, na djecu i mlade tijekom odrastanja utječu i masovni mediji te internet, koji su sveprisutni u životu djece i mladih, što dokazuju mnogobrojna istraživanja. Prema istraživanju Ilišin i sur.²⁰ (2013.)²¹ 71,8% ispitanih mladih u Hrvatskoj ima u kućanstvu jedno računalo, a njih 10% dva ili više, dok pristup internetskoj vezi u kućanstvu ima 92,5% ispitanih. Mladi se u prosjeku koriste internetom 3,38 sati dnevno, a čak 76,9% ispitanih navodi kako im je primarna svrha korištenja interneta pristup društvenim mrežama; 62,4% kaže da je to traženje raznolikih informacija, a 53,9% komuniciranje s poznatima. Što se tiče djece, istraživanje provedeno 2014. godine u suradnji UNICEF-a i Agencije za elektroničke medije po-

¹⁸ Mreža mladih Hrvatske je savez 66 nevladinih udruga mladih i za mlade te kao takva u Hrvatskoj djeluje kao najveći savez udruga za mlade. Članica je Europskog foruma mladih.

¹⁹ Holtom, D., Williamson, H. i Watkins, J.. (2016). Ključna pitanja u razvoju i provedbi strateških dokumenata politike za mlade. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

²⁰ Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). Mladi u vremenu krize. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Friedrich Ebert Stiftung –Zagreb.

²¹ Ispitano je 1500 ispitanika u dobi od 14-17 godina rođenih između 1985. i 1998. godine iz cijele zemlje.

kazuje da prema procjeni roditelja²² većina djece (njih 56%) provodi ispred televizije između 1 i 3 sata dnevno. Prema procjeni roditelja²³ djeca najviše gledaju televiziju navečer između 21 i 23 h (posebno djeca u dobi od 10 do 17 godina). Djeci do 12 godina najdraži su crtani filmovi, a starijoj djeci glazbene i sportske emisije. Značajan podatak je da prema podacima o gledanosti čak 50% vremena djeca provode pred televizijom bez prisustva odrasle osobe. Ovakva sveprisutnost medija povezuje one koji stvaraju sadržaje s ostvarivanjem i zaštitom djetetovih temeljnih prava.

Pravo na informaciju, pravo na slobodu izražavanja mišljenja i pravo na privatnost

Jedno od temeljnih prava djece i mladih na kojima se zasniva postojanje i korištenje medija je pravo na informaciju i pravo na izražavanje vlastitog mišljenja. Pravo na informaciju odražava potrebu djece i mladih da tragaju za informacijama te da se tako ispune kao individualna bića, koja djeluju u društvu (Koren, 2005)²⁴. Članak 17. Konvencije o pravima djeteta države potpisnice obvezuje da *priznaju važnost koju imaju sredstva javnog priopćavanja (kao što su masovni mediji) te da djetetu osiguraju pristup obavijestima i materijalima iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora, osobito onih koji teže promicanju društvene, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegova tjelesnoga i duševnoga zdravlja*. Pritom Koren (2005) navodi kako sadržaj informacija ne smije ovisiti o interesima i/ili predrasudama onih koji ih stvaraju. Ovo pravo usko je povezano s pravima iz članka 12. i članka 13. koji djetetu osiguravaju pravo na slobodno izražavanje mišljenja. Članak 12. navodi kako će *države stranke osigurati djetetu koje je u stanju oblikovati vlastito mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu s dobi i zrelošću djeteta*. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo mora, neovisno o granicama, uključivati slobodu traženja, primanja i širenja obavijesti i ideja svake vrste, usmeno ili pismeno, tiskom ili umjetničkim oblikovanjem ili kojim drugim sredstvom prema izboru djeteta. Ova dva prava pred medije stavljaju dva velika zadatka: da djeci i mladima u medijima pruže informacije koje su im relevantne i bitne za njihovu društvenu, duhovnu i moralnu dobrobit, a koje pritom nisu selektirane predrasudama društva, te s druge strane, da omoguće djeci i mladima da putem medija izražavaju svoje mišljenje na njima primjeren način.

Pri ostvarivanju ovih prava, mediji moraju imati na umu pravo na privatnost. Članak 16. Konvencije o pravima djeteta navodi kako *niti jedno dijete ne smije biti podvrgnuto proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled*. Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda također jamči svakoj mladoj osobi pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života (Čl. 8.1.). Pravo na privatnost svakog pojedinca zaštićeno je u nacionalnom kontekstu prije svega Ustavom Republike Hrvatske, člankom 35. koji glasi: *Svakom se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti*. Više je zakonskih propisa koji sadržavaju odredbe koje sankcioniraju kršenje prava na privatnost svakog pojedinca u medijima. Najvažniji je Zakon o medijima, u kojem Članak 7. ističe *kako svaka osoba ima pravo na zaštitu privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti*. Nadalje, Zakon o elektroničkim medijima²⁵ u članku 12, odjeljak (3) navodi *kako nije dopušteno objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta do 18. godine života uključenog u slučajeve bilo kojeg nasilja*. Za zaštitu prava djece i mladih u medijima značajan je i Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima koji uređuje obveze postupanja nakladnika televizije, radija, pružatelja medijskih usluga na zahtjev i pružatelja elektroničkih publikacija u slučaju objavljivanja programa koji bi mogli ugroziti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika, te njegov identitet.

²² Ispitano je 1000 roditelja koji imaju djecu u dobi od 17 godina.

²³ Pregledano na Internetu 20. travnja 2017. na: http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2016/01/infografika_gledanje-TVa_FIN.pdf

²⁴ Koren, M. (2005). Ljudska prava djece – pravo na informaciju. *Dijete i društvo*, 6 (2), 267-280

²⁵ Hrvatski Sabor. (2013). Zakon o elektroničkim medijima NN 136/13. Pregledano online 20. travnja 2017. na: <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>.

Unatoč zakonskoj regulativi koja štiti prava djece i mladih u medijima na međunarodnoj, europskoj i nacionalnoj razini, kršenja prava na privatnost u medijima su gotovo pa svakodnevna pojava. Prema izvještaju Pravobraniteljice za djecu²⁶, u 2016. godini prijavljeno je 56 pojedinačnih povreda prava na privatnost (što je za 26 više nego u 2015. godini), te je od toga njih 36 bilo u medijima. Uglavnom se radilo o neovlaštenoj objavi ili korištenju fotografija djece ili nekih drugih osobnih podataka, primjerice imena i prezimena.

Zbog čestog kršenja prava zajamčenih djeci i mladima u medijima, Agencija za elektroničke medije izdala je *Preporuke za zaštitu i sigurno korištenje elektroničkih medija*²⁷ kao doprinos razvoju medijske pismenosti, pomoć pružateljima medijskih usluga za poštivanje odredaba njima obvezujućih zakona i pravilnika te kao pomoć roditeljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima u odabiru primjerenog audio-vizualnog sadržaja i medijskom obrazovanju djece.

Pravo na zaštitu od nasilja u medijima: elektroničko nasilje djece i mladih u medijima²⁸

Još jedno od prava koje je često kršeno djeci i mladima putem medija je pravo na zaštitu od nasilja. Uporaba elektroničkih medija donosi veću mogućnost učenja, veću dostupnost informacija, lako i brzo pregledavanje aktualnih vijesti, lako dostupan izvor zabave, lakšu komunikaciju s ljudima te brzo i jednostavno dopisivanje s vršnjacima i ljudima u različitim dijelovima svijeta, razmjenu iskustava, mišljenja i informacija s vršnjacima i odraslima sličnih interesa ili problema, razvoj vještina pisanja, kreativnosti i strategija za selekciju informacija. No uz prednosti, donosi i niz rizika: pojavu elektroničkog nasilja²⁹ i govora mržnje na internetu, stvaranje teže kontroliranih uvjeta koji omogućuju dječju pedofiliju, mogućnost razvijanja ovisnosti o elektroničkim medijima, te općenito zdravstvene probleme povezane s prekomjernom upotrebom elektroničkih uređaja i medija. Elektroničko nasilje je nasilje koje uključuje bilo kakav oblik višestruko slanih poruka internetom ili mobitelom čiji je cilj povrijediti, uznemiriti ili na bilo koji drugi način oštetiti dijete, mlade ili odrasle koji se ne mogu zaštititi od takvih postupaka (Pregrad i sur., 2011). Prema rezultatima UNICEF-ova istraživanja Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima³⁰ iz 2011. godine³¹ 4,9% ispitanih učenika/ica doživljava neki oblik vršnjačkog nasilja putem elektroničkih medija. 29% od onih koji su doživjeli neki oblik elektroničkog nasilja izloženo mu je 1-2 puta mjesečno. 66,2% ispitanih navodi kako nikada nije doživjelo elektroničko nasilje. Prema istom istraživanju, najčešći oblik elektroničkog nasilja među ispitanim djecom i mladima koja ga trpe jest putem Facebooka ili neke druge stranice (38,76% ispitanih učenika/ica) te putem SMS poruka (33,99% ispitanih učenika/ica). Najveći broj ispitanih koji su doživjeli elektroničko nasilje na njega reagira neugodnim osjećajima (njih 74,67 % koji doživljavaju nasilje često ili vrlo često osjeća se ljutito, a 71,49% uznemireno i zabrinuto).

²⁶ Pravobranitelj za djecu. (2017). Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2016. Pregledano online 20. travnja 2017. godine na: <http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/izvjeo-radu-pravobranitelja-za-djecu-mainmenu-94.html>.

²⁷ Agencija za elektroničke medije. (2016). Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija.

²⁸ Tekst se temelji na pozicijskom dokumentu Mreže mladih Hrvatske o Govoru mržnje na Internetu i ostalim oblicima online nasilja. Dostupno online, na: http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/Pozicijski_GovorMr%C5%BEenjeNaInternetu.pdf

²⁹ U engleskome govornom području za elektroničko nasilje koristi riječ cyberbullying pa su je mediji preuzeli i često koristili, no u hrvatskom se počeo koristiti prijevod tog pojma „elektroničko nasilje“.

³⁰ Pregrad, J., Tomić Latinac, M., Mikulić, M. i Šeparović, N. (2011). *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima* - Izvještaj o rezultatima istraživanja provedenog među djecom, učiteljima i roditeljima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja „Prekini lanac!“. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

³¹ U istraživanju je sudjelovalo 5.215 učenika u dobi od 10 do 15 godina (učenici od 5. do 8. razreda), 2.484 roditelja i 759 učitelja.

Iako ne postoji dogovorena definicija govora mržnje na internetu, prema Preporuci o govoru mržnje (No. R (97) 20)³² Odbora Ministara Vijeća Europe smatra se da govor mržnje uključuje sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i druge oblike mržnje temeljene na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, imigrantima ili ljudima imigrantskog podrijetla. Ukratko, dok je kod **elektroničkog nasilja** naglasak na tome da se kontinuirano ponavlja i da je usmjereno na povređivanje određenog pojedinca, **govor mržnje** se definira kao nasilan i zlonamjeren govor usmjeren na pojedinca ili grupu osoba zbog njihovih autentičnih ili percipiranih karakteristika, te on zbog toga izražava diskriminatorna, neodobravajuća, ugrožavajuća ponašanja i predrasude prema tim karakteristikama koje uključuju spol, rasu, religiju, boju kože, nacionalno porijeklo, posebne potrebe ili seksualnu orijentaciju. Namjera govora mržnje je da povrijedi, dehumanizira, zlostavlja, uznemirava, degradira i viktimizira ciljane grupe te da potakne neosjetljivost i brutalnost protiv njih.

Dva temeljna elementa govora mržnje su: prvo, da se radi o izražavanju određenih mrzilačkih i uvredljivih sadržaja/poruka (tj. o sadržajima kojima se izražava, zagovara ili potiče mržnja, diskriminacija ili nasilje, ili koji izruguju, omalovažavaju, ponižavaju, dehumaniziraju ili obezvrjeđuju), i, drugo, takav mrzilački govor mora biti usmjeren protiv određenih ciljanih društvenih skupina i njihovih pripadnika koje se mogu identificirati po određenim zajedničkim objektivnim značajkama kao što su rasa, boja kože, nacionalno ili etničko podrijetlo, vjera, spol, seksualna orijentacija i slično (Alaburić, 2003)³³.

Rasprava o govoru mržnje (kako u realnom, tako i u virtualnom svijetu) nužno je povezana sa sustavom ljudskih prava te pravno-zakonodavnim okvirom demokratskih društava. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1949.) i Povelja o temeljnim pravima Europske Unije (2000.) uređuju ljudska prava na području Europe pa tako i govor mržnje. Uz pojam govora mržnje nužno se vežu dva prava: *zabrana diskriminacije* i *pravo na slobodu izražavanja*. Jedno od neizostavnih prava demokratskih društava je pravo na slobodu izražavanja. U Članku 10.1 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svakoj se osobi daje pravo na slobodu izražavanja, te se navodi kako "to pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice". No isto tako, u istom se članku objašnjava kako "ostvarivanje tih sloboda obuhvaća i dužnosti i odgovornosti te može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima i kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni...radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih...". U Republici Hrvatskoj Ustav Člankom 38. jamči slobodu mišljenja i izražavanja misli, no Člankom 39. se zabranjuje *svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti*.

Budući da je temelj govora mržnje diskriminacija po različitim osnovama, u situacijama kada se on događa, dolazi do konflikta prava na slobodu izražavanja s pravom koje zabranjuje diskriminaciju. Zabrana svih oblika diskriminatornih ponašanja nalazi se i u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Članak 14.), i u Povelji o temeljnim pravima EU (Članak 21.), te u Ustavu RH (Članak 14.). Zabrana diskriminacije pretpostavlja da svaka osoba ima prava i slobode zajamčene određenim dokumentom neovisno o spolu, rasi, boji kože, jeziku, religiji, političkom usmjerenju, mjestu stanovanja itd. U takvim situacijama pravo na slobodu izražavanja je ograničeno, zbog toga što se žrtvama govora mržnje krši niz njihovih prava, on utječe na njihovo zdravlje te potiče nasilje. Zbog toga je nužno da on bude zakonski reguliran te da postoje sankcije za njegovo korištenje. U Hrvatskoj uz

³² Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on "hate speech", od 30. listopada 1997.

³³ Alaburić, V. (2003). Ograničavanje "govora mržnje" u demokratskome društvu - teorijski, zakonodavni i pravni aspekti. U: Hrvatska pravna revija, 3 (1), 1-18. Preuzeto na https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Alaburic_I_dio.pdf

Ustav RH ponašanje u slučajevima korištenja govora mržnje pravno se uređuje i u Kaznenom zakonu³⁴, gdje se zabranjuju bilo kakvi oblici ponižavanja i nasilja, te Zakonom o zabrani diskriminacije³⁵ u kojem se zabranjuju svi oblici diskriminatornih ponašanja.

Pojava govora mržnje na internetu noviji je trend te stoga ne postoje zakonske odredbe koje se bave specifično ovim problemom. Članak u kojem se on zabranjuje jest Članak 325. Kaznenog zakona, gdje se zabranjuje javno poticanje na mržnju i nasilje prilikom korištenja medija, pa tako i na internetu. Članak navodi: (1) *Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.* Nasilje u okviru audiovizualnih i radijskih programa zabranjuje se Zakonom o elektroničkim medijima, Člankom 26., no on uključuje tek maleni opseg svega onoga što spada u govor mržnje te neznatan broj načina i oblika u kojima se može pojaviti na internetu.

Posljedice govora mržnje na pojedinca i/ili skupinu su: (a) emocionalne posljedice (strah, tuga, bespomoćnost, nepovjerenje, osjećaj nepripadanja nekoj okolini ili zajednici, razočaranje), (b) socijalne posljedice (izolacija, potreba za grupiranjem s osobama koje pripadaju određenoj skupini koja je pogođena govorom mržnje), te (c) osjećaj povrede identiteta i osobnosti, kriza identiteta, potreba da se bude „netko drugi“ kako bi se bolje uklopio/la u društvo. Iz tog razloga, mediji trebaju osigurati sudjelovanje na internetu bez izloženosti elektroničkom nasilju i govoru mržnje te pritom aktivno raditi na osvještavanju djece, mladih i šire javnosti o posljedicama govora mržnje *online* te mogućim načinima njegova suzbijanja.

³⁴ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12)

³⁵ Zakon o zabrani diskriminacije (NN.br. 85/08, 112/12)

3. ANALIZA DOBRIH I LOŠIH RADIJSKIH PRAKSI S PREPORUKAMA

Ivana Sučić

Zaštita najboljeg interesa svakog djeteta i/ili mlade osobe osnovno je načelo kojim bi se novinar trebao voditi prilikom izvještavanja. No nerijetko se događa da radimo suprotno. Najčešća pogreška, što potvrđuju i brojna istraživanja, je u tome što djecu u medijima prikazujemo kao objekt, a ne subjekt sa svojim stavom i pravom da iskaže mišljenje čime, umjesto da ih promičemo, kršimo njihova osnovna ljudska prava. Osim u uredničkoj politici, uzrok ovoj lošoj praksi često je i slaba educiranost novinara u području prava djece i mladih, počevši od zakonskih akata nadalje. Etičke smjernice za izvještavanje o djeci koje je postavio UNICEF nalažu nam da dostojanstvo i prava svakog djeteta moramo poštivati u svim okolnostima. Dužni smo im omogućiti privatnost i povjerljivost, zaštititi ih od stvarne i moguće patnje, o posljedicama priče savjetovati se s osobama koje su najbliže djetetovoj situaciji, izbjegavati one teme koje bi dijete, njegovu braću i sestre ili vršnjake mogle dovesti u opasnost – i onda kada smatramo da smo im dovoljno zaštitili identitet. Velik je broj zakona, pravila i smjernica koje novinari trebaju poznavati za kvalitetno izvještavanje o djeci i mladima (koje su sadržane i u ovoj brošuri), počevši od Konvencije o pravima djeteta. No pored njih, svaki novinar bi trebao, i bez učenja, živjeti i raditi u skladu s osobnom i profesionalnom odgovornošću. To podrazumijeva svijest o posljedicama svakog postavljenog pitanja, napisanog teksta, montiranog tona.

Radio u službi djece i mladih

Kako žive, čime se bave, što žele i kako razmišljaju djeca i mladi osnovno je polazište u odabiru tema brojnih emisija koje se emitiraju u sklopu Produkciskog odjela Djeca i mladi te Obrazovanje i znanost Prvog programa Hrvatskoga radija (nekadašnji Obrazovni i dječji program). Sigurna sam da je većina vas dio svog djetinjstva provela uz Bijelu vranu, Punoglavce ili Zvonka i Zvončicu, domaće radijske emisije za djecu. Dio tog programa danas su emisije Izvan okvira i Ništa nevažno koje su, slobodno mogu reći, više od dva desetljeća u službi djece i mladih. Osim što informiraju i pružaju dio zabavnog sadržaja, u emisijama je uvijek naglasak na formalnom i neformalnom obrazovanju djece, mladih i svih ostalih dionika važnih za njihovu svakodnevicu – od vršnjaka, preko roditelja i nastavnika do udruga i predstavnika vlasti. Neovisno o kojoj temi se radi, djeca i mladi (su)stvaraju sadržaj jer su oni najvažniji sugovornici, o njima i zbog njih se snimaju emisije. Djecu i mlade ne pratimo samo kroz njihove sportske, glazbene ili školske uspjehe. Aktivni su u lokalnoj zajednici, pokreću konkretne promjene, pomažu starijima, rade na prevenciji i osvještavanju, promicanju razumijevanja i tolerancije, volontiraju. U

emisijama se često progovara o zapošljavanju i mobilnosti mladih, pravu na jednake mogućnosti, pravu na zdravlje, slobodi izražavanja i donošenja samostalnih odluka. Ne ignoriraju se pojave koje uključuju neprihvatljiva ponašanja ove dobne skupine poput nasilja ili ovisnosti, progovara se o siromašnoj djeci i djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, ali uz detektiranje uzroka problema i nuđenje rješenja, uvijek kroz primjere dobre prakse i maksimalnu zaštitu ranjive skupine.

Prilikom uređivanja radijske emisije posvećene djeci i mladima, teme se mogu obraditi kroz sve radijske formate: vijesti, izvještaj, razgovor uživo u studiju ili snimljen na terenu, reportažu ili fičer (*feature*).

Na radionicama smo više puta čuli kako je teško razgovarati s djecom i mladima jer odgovaraju s „da“ ili „ne“, no razmjena iskustava pokazala je da je češći razlog lošeg novinarskog *materijala* ipak neadekvatan pristup novinara. Prvi pogrešan korak je obraćanje s visoka – i figurativno i doslovno. Ne možemo očekivati uspješan razgovor s djetetom ako im ne prilagodimo vlastiti izričaj, ali i ako ne sjednemo ili stanemo u onu poziciju u kojoj će se dijete najbolje osjećati. Pogrešna je i pretpostavka da ćemo od djeteta odmah dobiti odgovor: s djecom se treba upoznati, omogućiti im opušteno okruženje i, prije svega, treba ih slušati. Ne moramo nužno dobiti odgovor koji smo zamislili, ali, prema mom iskustvu, često ćemo dobiti materijal bolji od planiranoga. Pristup prema mladima ne bi trebao biti puno drugačiji jer je i njima potrebna priprema i razumijevanje za iskreno i otvoreno izražavanje mišljenja i osjećaja. Radio je u prednosti u odnosu na druge medije zbog svoje jednostavnosti, intimnosti i topline te time sugovorniku pruža osjećaj sigurnosti, što je djeci i mladima iznimno bitno.

Bez obzira u kojoj situaciji izvještavamo o djetetu ili mladoj osobi, to trebamo raditi s pažnjom i oprezom. Kao mediji, mi imamo izrazito snažnu ulogu u promicanju prava djece, no skloni smo im, svjesno ili nesvjesno, ta ista prava ugroziti. U preporukama Ureda pravobraniteljice za djecu istaknuto je, među ostalim, kako osobitu pozornost moramo obratiti na “ranjive skupine djece”, kao što su mladi počinitelji prekršaja: ne smijemo objavljivati njihov identitet ili druge podatke niti tumačiti uzroke njihova ponašanja. Djecu koja žive u siromaštvu ili bolesnu djecu ne smijemo prikazivati tako da izazivamo sažaljenje, što se u našim medijima radi jako često. Djecu s teškoćama u razvoju ne smijemo prikazivati kao osamljene, izolirane i bespomoćne već kao dio društva, a da je to moguće pokazali smo i primjerima na radionicama. Osobito moramo paziti na rječnik koji koristimo: on ne smije biti pogrđan ili diskriminirajući i u njemu nema mjesta za riječi poput *hendikepiran*, *retardiran*, *domsko dijete*, *izvanbračno dijete*, *prosjak*, *siročić*, *kriminalac*.

Preskoči prepreku

S pozicije specijalizirane novinarkе nacionalnog javnog radija s velikom tehničkom i financijskom podrškom u stvaranju emisija u odnosu na lokalne radio postaje, nezahvalno je govoriti što se sve i na koji način može raditi kako bi se stvorio kvalitetan medijski sadržaj. Razmjena iskustava na radionicama pokazala je, međutim, da se neke prepreke ipak mogu premostiti. Radijski novinar, za razliku od, primjerice, televizijskog, u prednosti je jer je “sam svoj majstor”, što znači da nije ovisan o televizijskoj ekipi, usklađivanju slike i tona i slično. Sloboda koju nam pruža činjenica da nam je, kada govorimo o snimanju materijala, potreban samo mikrofon (diktafon, mobitel) nezanemariva je prednost u dobivanju dobrog materijala. To pak znači da puno toga ovisi o našoj sposobnosti i kreativnosti. Naravno da je pretpostavka za kvalitetne tonove i dobar sugovornik, što se na gotovo svim lokalnim radijima, uz nedostatak ljudskih i financijskih resursa, javlja kao velika prepreka. Što možemo napraviti?

Organizirajte se

Unatoč činjenici da ne postoji dovoljan broj novinara unutar vaše redakcije, pogotovo specijaliziranih, dugačak je popis tema koje se mogu planirati. Stvorite, dakle, kalendar događaja: Međunarodni dan dječjih prava, Svjetski dan prevencije zlostavljanja djece, Nacionalni dan djece oboljele od malignih

bolesti, Dan sigurnijeg interneta, Međunarodni dan nestale djece, Svjetski dan borbe protiv dječjeg rada, Međunarodni dan borbe protiv siromaštva, Međunarodni dan volontera, Svjetski dan izbjeglica – ovo su samo neki od datuma u povodu kojih možete unaprijed snimiti i pripremiti vaše novinarske priče. Uz obilježavanje datuma, organiziraju se brojne konferencije, paneli i okrugli stolovi na kojima gostuju stručnjaci koji se bave područjem djece i mladih. To je ujedno prilika za snimanje sugovornika i za druge teme koje planirate.

Umrežite se

Pri izvještavanju o ranjivim društvenim skupinama kao što su djeca i mladi, iznimno je važno umrežavanje s relevantnim akterima, pri čemu ne smijemo zaboraviti da među njih spadaju i kolege s drugih lokalnih radio postaja i drugi novinari. Popis relevantnih aktera uvršten je u brošuru i imajte na umu da je njihova obveza komunicirati s medijima, a ako to odbijaju, problem možete prijaviti Povjerenstvu za informiranje. Evo nekoliko savjeta za umrežavanje:

Razmjena tonova: u slučaju nedostatka financijskih sredstava ili vremena za pristup izjavama koje su vam bitne za priču ili nemogućnosti dolaska do sugovornika, ostvarite suradnju s kolegama i pošaljite jedni drugima tonove koji su vam potrebni. Možete razmjenjivati i radijske ‘glasove’ te tako osvježiti špice i najave. Dobru suradnju ostvaruju npr. Radio 92 FM iz Slavenskog Broda i Radio Sunce iz Splita.

Djeca i mladi kao suradnici: iako ih je, nažalost, sve manje, i dalje postoje osnovne i srednje škole te udruge u kojima djeca stvaraju radijski program. Osim što vam je to zanimljiva tema za emisiju kroz koju promičete njihovo stvaralaštvo te ih potičete da slušaju i vole radio, njihove snimke mogu biti značajan dio vaših emisija za djecu i mlade.

Vrtići, škole i udruge kao partneri: upravo su ovo mjesta gdje biste trebali pronaći teme i sugovornike. Stoga je izuzetno bitno ostvariti i održavati kontakte unutar ovog sustava, a tako će se širiti i mreža sugovornika jer vas jedan kontakt vodi prema drugome.

“Zaposlite” sugovornike

Ako ne možete ugostiti sugovornika uživo, razmijeniti ton ili snimiti telefonsku izjavu, postoji mogućnost da sugovornik/ca obavi posao sam. Pošaljite mu/joj pitanja i zamolite ga/ju da snimi odgovor koristeći mobitel ili računalo i pošalje vam datoteku. Svaki radijski novinar zna da montaža čini čuda.

S telefonom oprezno

Opciju snimanja ili uključivanja sugovornika u živi program telefonom ne treba posebno isticati jer nam je to svima svakodnevica, ali i telefon bi trebao imati granice. Telefon je prihvatljiv za kratke izjave ili razgovor od nekoliko minuta. No emisija od sat vremena u kojoj je samo jedan sugovornik uključen telefonom – nešto je što bismo svakako trebali izbjegavati.

Studio, teren ili?

Napomenula sam da se o djeci i mladima, ali i za djecu i mlade, može govoriti kroz sve radijske forme, ovisno o temi. Razgovor u studiju odlična je forma za progovaranje o problemima koji se pojavljuju među djecom i mladima, kao što su vršnjačko nasilje, elektroničko nasilje ili ovisnosti. Primjerice, ako želimo govoriti o ovisnosti o internetu, emisiju možemo započeti anketom među djecom/mladima koja govore koliko vremena i zašto provode na internetu. U studiju bismo trebali ugostiti stručnjaka koji bi govorio o značaju problema, statistikama i posljedicama koje ova vrsta ovisnosti ostavlja. Neizostavni sugovornici bi trebali biti roditelji i učitelji koji su dio svakodnevice djeteta i mlade osobe jer ih oni

odgajaju i obrazuju. Primjer kako riješiti problem, bilo da se radi o projektu prevencije i/ili rješavanja posljedica, iznimno je važan kako bi se emisija zaokružila. Naravno da puno toga ovisi o tehničkim mogućnostima i zato treba kombinirati goste u studiju, izjave telefonom i popratni prilog, koji se može pripremiti i unaprijed. Konkretno stvaralaštvo ili aktivnost djece i mladih treba popratiti na terenu. Primjerice, ako mladi sudjeluju u akciji podjele obroka beskućnicima, moramo biti na mjestu događaja jer su tamo svi akteri i najbolji materijal ćemo dobiti upravo tada. U sličnim situacijama najveći neprijatelj lokalnim medijima je nedostatak vremena, a tu bitku možete dobiti uz jasan koncept onoga što želite od priče prije odlaska na teren. Radijska reportaža pritom omogućuje najuvjerljiviji prikaz događaja slušateljima. Javljanje uživo u radijski eter s djecom je moguće, ali da biste bili sigurni da u eteru neće nastati zvučna "rupa", trebate dijete pripremiti te procijeniti koliko je razgovorljivo i shvaća li uistinu što se od njega/nje očekuje. Podrazumijeva se, naravno, da ste prije toga dobili dozvolu za razgovor te objasnili djetetu o čemu se radi. Kratki fičer je zgodna forma za promicanje glasa mladih i/ili osvještavanje nekog problema te slanje snažne poruke. Tijekom radionica imali smo priliku vidjeti petominutne dokumentarne filmove snimljene u sklopu portala Projekt drugi, u kojima je samo uz jednog sugovornika i glazbenu podlogu obrađeno nekoliko tema. To je odlična forma i za radijski eter.

Ideje

Baveći se novinarstvom svaki dan učimo nešto novo, a brojna predavanja i radionice poput ove dio su našeg usavršavanja. No, novinar koji novinarstvo «nosi u sebi» ne bi trebao imati problema s nedostatkom ideja i tema, neovisno o tome gdje radi i može li pohađati ovakve edukacije. Vodite računa o raznovrsnosti tema jer su iskustva s radionica još jednom potvrdila da se djecom i mladima često bavimo u ponavljajućem, simplificiranom kontekstu sportskih ili nekih drugih uspjeha vezanih uz slobodne aktivnosti. Nužno je napraviti korak dalje i u našem medijskom prostoru otvarati i druge teme. Evo kako:

S djecom trebate razgovarati, pitati ih kako se osjećaju – odgovor samo na to pitanje može otvoriti znatan broj tema

Trebate progovarati o novim znanstvenim spoznajama u odgoju djece, pravima djece u odnosu na prava roditelja, nasilju među djecom i mladima, inkluziji djece i mladih s invaliditetom, činjenici da su mladi danas u brojnim segmentima postali ugrožena društvena skupina

Follow up - svim problemima o kojima izvještavate možete se vratiti nakon nekog vremena i provjeriti je li problem riješen i kako

Budite *online* – djeca i mladi danas jednostavno *dišu* s internetom. Uz njega se bude i odlaze na spavanje, na internetu se druže, zabavljaju, uče, iskazuju stavove, traže uzore. Kako biste bili u tijeku nužno je korištenje društvenih mreža i brojnih aplikacija koje koriste djeca i mladi jer broj tema je poput *lajkova* - neograničen

Pozitivni pristup

Od pukog prijenosa ljudskog glasa na početku, radio je danas važan medij preko kojeg se svaka aktivnost koja u sebi sadrži zvuk može upotrijebiti kao sadržaj. Napredak tehnike i tehnologije omogućio je i napredak radio programa te, iako je radio i dalje primarno *zvučna slika*, i najmanji novitet čini ga drugačijim. U kontekstu djece i mladih napredak treba iskoristiti jer je upravo virtualni svijet mjesto na kojem im se trebamo obraćati. Neovisno o tome dopirete li do djece i mladih putem radijskog signala ili medijskih platformi, budite svjesni važnosti utjecaja sadržaja koji stvaramo na ovu društvenu skupinu. Trebamo poticati i promovirati pozitivne modele ponašanja jer uz roditelje i obrazovni sustav mediji su ti koji doprinose odrastanju djece i mladih u zdrave i aktivne dionike našeg društva. Nikada to nemojte zaboraviti. I da, slušajte radio i živite radio. Svaki dan.

4. SINOPSIS RADIJSKIH EMISIJA

Zagreb, 18./19. studenoga 2016.

Sinopsis tematske emisije o mladima na temu nezaposlenosti visokoobrazovanih mladih i mogućnostima (samo)zapošljavanja (radio); Trajanje: 28'

STUDIO (jingl, najava, odjava)	TONSKE SNIMKE (govor, glazba, atmosfera)	TRAJANJE
ŠPICA		30'
IT TON	Mlada osoba se predstavlja: „Imam 26 godina...završila sam fakultet, na zavodu za zapošljavanje sam već 3 godine...“	15"
RAZGOVOR U STUDIJU	Savjetnik za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (Centar za mlade u Zagrebu) govori o problemu zapošljavanja mladih osoba, mogućnostima koje im nudi HZZ, grupnom radu i radionica-ma, savjetovanju i podršci, posredovanju pri zapošljavanju. Navodi najčešće razloge dugotrajne nezaposlenosti mladih i moguća rješenja za pronalazak posla. Spominje i mjere za samozapošljavanje	4'
TON	Tomislava K. (mlada osoba s početka priloga) govori o svom iskustvu s HZZO-m. Prošla je radionice i savjetovanja, ali i dalje je bez posla. U njenoj struci naprosto nema dovoljno otvorenih radnih mjesta i ima dojam da se poslovi dobivaju preko veze. U procesu je dodatnog obrazovanja i govori o očekivanjima	3'
STUDIO	Statistika o nezaposlenosti mladih, posebno o visokoobrazovanim mladim osobama; koje struke se najteže zapošljavaju. Podaci o dugotrajno nezaposlenim mladima i ključnim činiteljima zbog kojih ostaju nezaposleni	1' 30"
TON	Psiholog govori kako motivirati ljude za aktivno traženje posla ili za samozapošljavanje	2'
GLAZBA		30"
NAJAVA	Neki su odlučili iskoristiti poticaje i pokrenuli vlastiti posao	15"

TON	Visokoobrazovana mlada osoba koja je pokrenula obrt govori o svom iskustvu, o razdoblju koje je proveo/la tražeći posao, prijelomnom trenutku za odluku o samozapošljavanju, dosadašnjim iskustvima s biznisom, planovima. Na kraju daje savjet nezaposlenim vršnjacima	3'
RAZGOVOR U STUDIJU	Savjetnik za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (Centar za mlade u Zagrebu) govori o mogućnostima samozapošljavanja i potporama. Iznosi brojke o samozaposlenim mladim osobama, statistiku uspješnosti nakon dvije godine poslovanja. Daje praktične savjete za pokretanje biznisa	3'
GLAZBA		30"
NAJAVA	Vidjeli smo mogućnosti za zapošljavanje (dugotrajno) nezaposlenih mladih. No, što treba učiniti da mladi budu lakše zapošljivi odmah po završetku fakulteta?	
TON	Službenik Ministarstva obrazovanja govori o potrebnim i planiranim promjenama u obrazovnom sustavu, povećanju udjela praktičnog rada na fakultetima, zapošljivosti pojedinih struka, važnosti usvajanja „mekih vještina“ i cjeloživotnog obrazovanja	4'
ANKETA	Mladi završnih godina srednje škole: Čime ćete se voditi kod izbora fakulteta?	1'30"
RAZGOVOR U STUDIJU	Savjetnik za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (Centar za mlade u Zagrebu) govori o najtraženijim zanimanjima, iznosi profil lako zapošljivih visokoobrazovanih osoba, govori o dodatnim poželjnim poslovnim vještinama i daje savjete za lakše pronalaženje posla	3'
ODJAVA	Rezime	1'

Opatija, 17. i 18. veljače 2017.

Sinopsis tematske emisije za djecu (radio) – „Moja svakodnevica“; Trajanje: 22' 45"

STUDIO (jingl, najava, odjava)	TONSKE SNIMKE (govor, glazba, atmosfera)	TRAJANJE
ŠPICA		30"
NAJAVA EMISIJE	Najava 3 teme: Život u kombiniranim razredima Prelazak u više razrede Djeca robotičari	1'30"
MALO GLAZBE		15"
JINGLE: KOMBINIRANI RAZREDI		5"
TON DJECA	Djeca govore o temi školovanje u područnoj školi u kombiniranim razredima. Djeca potom predstavljaju školu i učiteljicu. Djeca najavljuju učiteljicu	2'
TON UČITELJICA	Učiteljica priča kako funkcionira „međugeneracijski“ suživot	45"
NAJAVA	Kako to njima izgleda govore učenici, iznoseći iskustva i izazove	10"

TON DJECA	Djeca pričaju o svojim iskustvima, problemima s kojima se susreću, nedostacima kombiniranih razreda i prednostima – kojih ipak ima	3'
MALO GLAZBE		1'
JINGLE: PRELAZAK U VIŠE RAZREDE		5"
TON UČENIK	Čega se bojao kad je prelazio u 5. razred?	15"
NAJAVA	Povezivanje s prethodnom temom i detektiranje problema	30"
TON UČENICI	Pričaju o iskustvima, strahovima, preprekama, izazovima, nadanji- ma, očekivanjima, uzbuđenju	1'30"
STUDIO	Što bi savjetovao psiholog, pedagog ili defektolog?	10"
TON STRUČNJAK	Savjeti kako se pripremiti za prelazak u više razrede	1'
STUDIO	Nakon završenog petog razreda, djeca uviđaju diskrepanciju u stra- hovima i očekivanjima i realiteta. Najavljujemo iskustva polaznika šestog razreda	30"
TON DJECA	Djeca iz šestog razreda govore o pozitivnim iskustvima prelaska iz četvrtog u peti razred te pohađanja nastave u	2'
ODJAVA PRILOGA	Uvijek se nekome možete obratiti	15"
MALO GLAZBE		30"
JINGLE: MALI ROBOTIČARI		5"
TON ZVUK ROBOTA		5"
NAJAVA	Svi zajedno, sve generacije, mogu na robotiku	30"
TON REPORTAŽA	Reportaža sa sata robotike. Učenici pričaju što ih je privuklo robo- tici i zašto im je to važno	5'
MALO TEMATSKE GLAZBE		15"
ODJAVA	Zaključak koji povezuje sve tri teme i odjava emisije	30"
ODJAVNI JINGLE		15"

Split, 17./18. ožujka 2017.

Sinopsis tematske emisije o mladima: negativni i pozitivni aspekti korištenja društvenih mreža (radio). Trajanje: 29' 58"

STUDIO (jingl, najava, odjava)	TONSKE SNIMKE (govor, glazba, atmosfera)	TRAJANJE
NAJAVNA ŠPICA	Emisija se bavi odnosom mladih prema društvenim mrežama, ovi- snosti koje one stvaraju te prilikama koje nude. Najavljuje se psiholog – gost u studiju i govori se broj telefona na koji će mu se moći uživo postaviti pitanje pred kraj emisije te ime njihove Facebook stranice ili anonimno u inbox, gdje se može postaviti pitanje već sada	1'
UVODNI TON	Tri kratka tona izvučena iz ankete na temu korištenja društvenih mreža	15"
JINGLE		5"

TON	Sociolog govori o današnjim navikama mladih, uspoređuje ih s prijašnjim generacijama, govori o njihovim digitalnim identitetima i raširenosti korištenja društvenih mreža. Naglašava važnost osjećaja pripadnosti grupi i generacijske uklopljenosti. Govori kakva je uloga i važnost društvenih mreža za cijelo društvo, ne samo za mlade. Ističe pozitivne primjere, trendove u poboljšanju medijske pismenosti mladih	2'
ANKETA	Koliko vremena provode na društvenim mrežama, u koje svrhe, koliko su im važni <i>lajkovi</i> , jesu li svjesni mogućnosti stvaranja ovisnosti? Utječe li to na njihove obveze? Kakva je kontrola roditelja? Znaju li roditelja kako oni provode vrijeme <i>online</i> ?	1'
NAJAVA GOSTA	Voditelj najavljuje razgovor sa psihologom. Ponavlja broj telefona i mogućnost postavljanja pitanja na Facebooku	15"
RAZGOVOR S GOSTOM	Psiholog/ica (što bolje upućen u digitalne navike i izazove te u ovisnička ponašanja) definira ovisnost o društvenim mrežama. Povlači granicu između poželjnih nagnuća ka generacijskoj uklopljenosti i nemogućnosti ostvarivanja kvalitetnih odnosa izvan okvira digitalno kreiranog identiteta. Određuje što je normalno (poželjno?) korištenje društvenih mreža, a što je ovisničko ponašanje. Iznosi statističke podatke i posljedice ovisničkog ponašanja <i>online</i> . Daje upute roditeljima za prevenciju ovisnosti. Odgovara ne jedno/ dva pitanja koja su stigla na Facebook	3'
ANKETA	Mladi govore smatraju li se ovisnima o društvenim mrežama, znaju li nekoga tko je ovisan, kako gledaju na to, razgovaraju li o tome; jesu li društvene mreže više pozitivna ili negativna pojava	45"
PRILOG 1	Djelatnik gradskog odjela za društvene djelatnosti govori o podacima kojima raspolažu na lokalnoj razini, njihovim aktivnostima, kako pristupaju problemu, kakve alternative nude. Surađuju na radionicama odvikavanja od ove ovisnosti. Izjave voditelja radionice. Izjave roditelja čije je dijete imalo ovaj problem, a radionice su im pomogle	2'
JINGLE		5"
RAZGOVOR SA PSIHOLOGOM	Govori o ulozi roditelja i važnosti edukacije samih roditelja. Priča o važnosti zajedničkog provođenja vremena roditelja i djece, o dijalogu i razumijevanju, o razgovaranju o digitalnim navikama djece i upozoravanju na zamke. Govori o suradnji roditelja, škole i lokalne zajednice te o obuhvatnom pristupu razvoju djece i mladih. Odgovara na pitanja s Facebooka. Voditelj ponavlja broj telefona	2' 30"
ANKETA	Mladi govore kako provode vrijeme izvan virtualnih zajednica. Koliko slobodnog vremena provode <i>offline</i> , a koliko <i>online</i>	45"
GLAZBA	TBF: Nostalgična	5' 38"
NAJAVA	Donosimo primjer kvalitetno provedenog vremena u stvarnom svijetu	10"
PRILOG	Uključivanje mladih u izvanškolsku aktivnost koje potencira škola, roditelji i zajednica: izviđači. Koristan hobi u kojemu se uče odgovornosti i socijalnim vještinama u grupi. Kampiranje bez interneta i mobitela. Donosimo izjave mladih izviđača i voditelja izviđačke grupe. Prilog je reportažno napravljen: novinar je boravio s izviđačima u prirodi	1' 30"

NAJAVA	Voditelj najavljuje inicijativu Savjeta mladih grada za obogaćivanje sadržaja za slobodno vrijeme mladih	15"
TON	Predstavnik Savjeta mladih grada govori o inicijativi i upućuje poziv mladima da daju prijedloge za poboljšanje sadržaja za mlade	45"
NAJAVA	Vjerujemo da će mladi ponuditi puno kreativnih rješenja. No, i na društvenim mrežama može se biti kreativan: možda nedovoljno naglašavamo njihovu pozitivnu ulogu	30"
PRILOG	<i>Youtuber</i> – kako pretvoriti svoju „ovisnost“ u nešto korisno. Donosimo njegovu/njenu priču i komentar roditelja	1' 30"
NAJAVA	Voditelj najavljuje završnih pet minuta sa psihologom i poziva slušatelje da se jave u emisiju. Govori broj telefona	30"
RAZGOVOR U STUDIJU	Psiholog se osvrće na prethodni prilog i pozitivne aspekte korištenja društvenih mreža. Navodi pozitivne primjere, poput kreativnog izražavanja, aktivizma, nalaženja poslovnih prilika, povezivanja i umrežavanja, osjećaja pripadnosti i samoaktualizacije. Nakon toga slušatelji zovu i psiholog uživo odgovara na njihova pitanja	5'
ODJAVA	Zaključak	15"
ODJAVNA ŠPICA		15"

Osijek, 21. i 22. travnja 2017.

Sinopsis tematske emisije za djecu „Moji prijatelji“ (radio); Trajanje: 21' 10"

STUDIO (jingl, najava, odjava)	TONSKE SNIMKE (govor, glazba, atmosfera)	TRAJANJE
JINGLE		20"
ANKETA	Anketiramo djecu iz prvog razreda osnovne škole: Tko je moj najbolji prijatelj i zašto? Koliko dugo ste prijatelji, kada, gdje i kako ste se upoznali?	1' 30"
NAJAVA	Pozdrav; najava teme i predstavljanje gosta/gošće – psihologa/inje, koji/a će nam govoriti o tome što je prijateljstvo. Psiholog/inja se cijelo vrijeme izražava jezikom prilagođenim djeci, govori sporo, jednostavno i razumljivo	30"
STUDIO RAZGOVOR	Psiholog/inja definira prijateljstvo, govori o vrstama prijateljstva, razlozima zbog kojih imamo prijatelje/ice, što nam oni znače, o prijateljskoj ljubavi; postoji li najbolji prijatelj i imaju li svi dobre prijatelje?	3'
KRATKI JINGLE		10"
PRILOG	U prilogu donosimo dvije priče s četvero tinejdžera: dva 'stvarna' prijatelja i dva online prijatelja (oboje su <i>youtuberi</i>). Donosimo njihove priče, njihove poglede na prijateljstvo, učestalost i kvalitetu međusobne komunikacije i slično. Prilog je koncipiran tako da parovi prijatelja odgovaraju na ista pitanja	4' 30"
STUDIO RAZGOVOR	Psiholog/inja objašnjava razlike i sličnosti između stvarnog i virtualnog prijateljstva. I stvarna prijateljstva imaju virtualnu komponentu, a virtualna nemaju nužno 'stvarnu' komponentu, tj. virtualni prijatelji ne moraju se nikada fizički susresti	2' 30"

GLAZBA	Pjesma po izboru učenika iz ankete	1' 30"
ANKETA	Anketiramo djecu iz petog razreda osnovne škole: Po čemu se tvoj prijatelj razlikuje od drugih; mora li biti dječak ili djevojčica?	
KRATKI JINGLE		10"
STUDIO RAZGOVOR	Psiholog/inja objašnjava spol, rod, ravnopravnost. Kako prijateljstvo utječe na prihvaćanje različitosti?	2'
ANKETA	Anketiramo učenike osmog razreda (govore parovi prijatelja): Mislite li da će vaše prijateljstvo trajati cijeli život?	1'
ODJAVA	Odjava gostiju i pozdrav	30"
GLAZBA	Pjesma po izboru djece iz zadnje ankete	3' 30"

Zagreb, 9/10 lipnja 2017.

Sinopsis emisije o djeci na temu njihove prehrane i zdravlja (radio); Trajanje: 23' 37"

STUDIO (jingl, najava, odjava)	TONSKE SNIMKE (govor, glazba, atmosfera)	TRAJANJE
ŠPICA		15"
ANKETA	Djeca govore zašto neku hranu vole ili ne; što je za njih pravilna prehrana	1'30"
JINGLE		5"
NAJAVA	Statistika: postavljamo temu emisije, iznosimo podatke o prehranbenim navikama djece i utjecaju na njihov razvoj i zdravlje. Najavljujemo prvog sugovornika	2'
TON	Nutricionist objašnjava što je uravnotežena prehrana	2'
MEĐUNAJAVA	Najavljujemo pedijatra	20"
TON	Pedijatar govori o posljedicama (ne)uravnotežene prehrane i osvještavanju. Iznosi znanstvene spoznaje o vezi prehrane, razvoja i zdravlja u odrasloj dobi	3'
GLAZBA		7"
TON	Razgovor s dvoje roditelja o njihovom iskustvu s prehranom djece kod kuće, te jednog u vrtiću, a drugog u školi	2' 30"
MEĐUNAJAVA	Najavljujemo gradski ured za obrazovanje, s temom standarda u školama i vrtićima	20"
TON	Gradski ured odgovara – iznose važeće standarde prehrane	2'
JINGLE		5"
ANKETA	Djecu pitamo što su nedavno jeli u školi ili vrtiću	1'30"

MEĐUNAJAVA	Primjeri dobre prakse	15"
IT TON	Mikser za pripremu <i>shakea</i> , dječji glasovi, uzbuđenje i veselje	10"
TON (REPORTAŽNO)	Primjer u školi: Varaždinska V. osnovna škola priprema zdrave obroke za učenike, a u proces pripreme uključena su djeca. Učitelj/ica i učenici govore o iskustvima	3'
MEĐUNAJAVA	Naglašavanje važnosti sustavne podrške u odgoju i razvoju djece: Primjer Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske	30"
TON	Predsjednica Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske govori o njihovim aktivnostima, mogućnostima poboljšanja pristupa prehrani djece kod kuće te u vrtićima i školama. Završava govoreći i o drugim aktivnostima Saveza, posebno se osvrćući na njihov program „Poruke djece odraslima“ i njihovu potrebu da odrastaju u nenasilnom okruženju	3'
JINGL + NAJAVA	Zaključak i otvaranje nove teme: odgajanje djece bez batina	1'

5. ANALIZA DOBRIH I LOŠIH TELEVIZIJSKIH PRAKSI S PREPORUKAMA

Barbara Zlatar

Televizijski znalci obično kažu kako je stvoriti dobar zabavni program ozbiljan posao. Dugogodišnja praksa pokazala mi je da sadržaji za djecu traže istu, ako ne i mnogo veću ozbiljnost. Tim više što mnoga istraživanja pokazuju značajnu edukativnu ulogu televizije, ali samo ako se dječjem programu pristupa s puno znanja i pažnje. Tri su glavna razloga porasta interesa za televizijom kao edukativnim medijem: 1) rade se sve bolje emisije, od Sesame Streeta nadalje; 2) televizija je dostupna (gotovo) svima, a zbog njenog zabavnog aspekta djeca lakše uče (pristup učenju kroz zabavu danas je sve prisutniji i u školama); 3) razvojem tehnologije televizijski programi postaju dostupni u bilo koje vrijeme, čime je došlo do porasta kontrole nad sadržajem i povećanja interaktivnosti. Dodamo li ovome povezivanje TV programa i interneta, jasno je da su mogućnosti kreiranja kvalitetnog dječjeg programa sve veće, ali i da je to sve zahtjevniji posao.

Od Sesame Streeta do Malavizije

Domaći i svjetski dječji televizijski program počeo je s emitiranjem tek nekoliko mjeseci nakon prikazivanja prvih televizijskih slika s tonom. Već 1951. u Sjedinjenim Američkim Državama tjedno se proizvodilo do 27 sati programa namijenjenog najmlađoj populaciji. Kroz desetljeća koja slijede razvila se tradicija u kojoj se pristupalo stvaranju ovoga programa s gotovo znanstveničkim oprezom. Poznat je primjer Sesame Streeta, televizijskog serijala za predškolski uzrast. Kulturna serija u prvoj sezoni emitiranja imala je poraznu gledanost pa su autori odlučili snimljene epizode prikazati eksperimentalnoj skupini djece. Sociolozi, pedagozi i psiholozi promatrali su reakcije djece, a izmjene u seriji nastale kao rezultat njihova promatranja jedan su od glavnih razloga kasnijeg uspjeha serije.

Domaći dječji program također nije zaostajao za svijetom. Samo godinu dana nakon prvog emitiranja eksperimentalnog programa, već 1957. pojavile su se prve emisije namijenjene djeci. U Pionirskom mozaiku svoje je početničke televizijske korake napravila tada djevojčica, a danas jedna od legendarnih voditeljica u mirovini, Željka Fattorini. Nezamisliv uspjeh doživjeli su i Mendo i Slavica. Uz Mendin program, Slavica Kaurić – Fila i medvjedić-lutka redovito su nastupali na brojnim javnim priredbama, a stripovi o Mendi objavljeni su i u tada vrlo čitanom Plavom vjesniku. Početkom šezdesetih godina televizijski je program obogaćen školskim i obrazovnim sadržajima, sedamdesete je obilježila obiteljska serija Veliki i mali, a u osamdesetima su emitirane antologijske dječje serije Jelenko i Smogovci, obje prodane u desetak zemalja. Kraj prošlog i početak ovog stoljeća zbog rata je upamćen po padu skupe

produkcije te proizvodnji jeftinih studijskih emisija, koje su još uvijek imale iznimno visoku gledanost. S nostalgijom se danas prisjećamo Malavizije ili Turbo Limach Showa.

Ipak, opći je dojam da se program za djecu od tada nije oporavio. Jesu li djeca u međuvremenu postala manje važna u promišljanju televizijskog programa, ulažemo li manje novca, znanja i energije u dječji program i zašto te može li televizija uopće konkurirati steroidima napucanom internetu ili ga treba prigrliti i iskoristiti njegove mogućnosti? Da se ne radi o globalnoj epidemiji dokazuju emisije i serije za djecu koje dolaze iz Francuske, Švedske ili Norveške. Kako je u zemljama s utjecajnim komercijalnim televizijskim proizvodnjama i gledanost dječjeg programa i dalje postojana? Zašto im je takav program važan i zašto im se ulaganja isplate? Kako konkuriraju neizbježnoj internetizaciji dječjeg svijeta? Tužna je istina da onih koji kod nas pokušavaju doći do takvih i sličnih odgovora u medijskom okolišu nema, a rijetki su i oni koji javno postavljaju barem jedno od spomenutih pitanja.

Poticanje kvalitetnih programa za djecu i mlade

Zbog svega nabrojanog neupitna je važnost radionica koje su se od studenoga 2016. do lipnja 2017. održale u četiri hrvatska grada. Bitno je naći se na jednom mjestu s ljudima koji se bave istim poslom i progovoriti o struci, problemima i izazovima. Ti susreti pokazali stvarno stanje u dječjim programima i ono, nažalost, nije obojeno veseljem, dječjim bojama.

S obzirom na nepostojanje općeprihvaćenog smjera razvoja dječjeg programa, pad kvalitete osjeća se gotovo u svakom segmentu. Uvriježeno je postalo razmišljanje kako je dječji program savršen poligon za početnike. Početnici su moguće blago u nastajanju i uvijek im treba pomoći. Uostalom, dio radionice time se sustavno bavio. No, od početnika se često očekuje da budu urednici, voditelji i novinari, da uz to još obave i koji poslić za ozbiljnije redakcije jer „to što rade u dječjem i nije baš neko novinarstvo“. Te mlade ljude nitko ne uči poslu, oni stasaju na vlastitim pogreškama i na mizernim honorarima.

Termini u kojima se emitiraju sadržaji za djecu često su potpuno neusklađeni sa svakodnevnim životom potencijalnih gledatelja. Škole danas teže organiziranju nastave u jednoj, jutarnjoj smjeni. Tako djeca u jutarnjim satima sudjeluju u redovitoj nastavi nakon koje odlaze na školske slobodne aktivnosti. Ovaj model već je prihvatila većina škola u kojima je takva organizacija nastave moguća. S druge strane, premijerni, domaći, televizijski programi za djecu uglavnom se emitiraju upravo u jutarnjim satima. Za koga? Umjesto da se pozabave pronalaskom prikladnijeg termina, donositelji programskih odluka, i inače sumnjičavi u smisao postojanja dječjeg programa, problem najčešće vrte u redakciju. Najbolje da se tamo nešto smisli jer u termine se ne može dirati. Oni su ponudeni sponzorima koji se zbog složene regulative radije bave bilo kojom drugom skupinom, nego djecom.

Bez podrške, tehnike, novca, vremena i pošteno izučenog zanata, male lokalne televizije tada proizvode jedino moguće - mozaični ili studijski program namijenjen i djeci vrtićke, i osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, i studentima, njihovim roditeljima, nastavnicima, bakama, djedovima i... zapravo nikome.

Program za djecu i o djeci

Pitanje za koga i kako se radi dječji program na svim se radionicama prometnulo u jednu od središnjih tema. Iako Program za djecu i mlade HRT-a gotovo od samih početaka emitiranja ima standardiziranu i strogu podjelu emisija po dobi gledatelja, za nezavisne se medije ona pokazala neodrživom. Mjesta za emitiranje dječjeg programa na njihovim je kanalima manje pa se u jednoj emisiji pokušava pomiriti nepomirljivo. Iako se radi o programu za djecu, emisija u kojoj je prilog o vrtićkoj proslavi, studijski razgovor sa stručnjakom o zlostavljanju među osnovnoškolcima i prilog o problematici smještaja studenata u studentskim domovima teško će pronaći put do stalnih gledatelja. U nemogućnosti stvaranja drugog, lokalne su televizije posegnule za mozaično-informativnim formatom koji govori o djeci. Baš za djecu najčešće je tek niskobudžetna studentska emisija vikendom u kojoj mališani pjevaju, pokazuju različite talente i predstavljaju svoje uspjehe.

U takvim egzistencijalnim koprcanjima, a lokalni mediji vode svakodnevnu bitku za opstanak, zapravo se najmanje razmišlja o djeci, onima za koje je program navodno rađen. Zato su emisije preduge, emitirane u lošem terminu, bez definirane teme i cilja, s često dosadnim sugovornicima i voditeljem koji će nakon odjavne špice odjuriti na snimanje priloga o lokalnim izborima. Maštovit, kreativni laboratorij, kako je javnost nekoć percipirala ukupnu proizvodnju televizijskih dječjih sadržaja, pretvorio se u površnu platformu gdje manipuliranje i patroniziranje djece nije nesporna iznimka već uobičajena praksa.

Ne može se, naravno, reći da nema i dobrih primjera. I male i velike televizije imaju po nekoliko projekata kakvih se ne bi posramili ni legendarni televizijski urednici ovog programa. Skupina televizijskih entuzijasta povremeno pokrene serijal emisija u kojemu se još uvijek pazi na osnove. Uz jasnu temu i cilj, zabavnog i pametnog voditelja te vizualno dobro upakiran proizvod - oni brinu da u sadržajima namijenjenim djeci ne bude, primjerice, više od 25 posto naracije te da prisutnost odraslih stručnjaka u emisiji ne prelazi 20 posto. U vremenu smo kada i time treba biti zadovoljan.

Djeca danas

Odgovor na pitanja tko su suvremena djeca, kako shvaćaju i prihvaćaju stvarnost koja ih okružuje, što im je važno i s kakvim se problemima susreću, danas pokušavaju pronaći stručnjaci iz najrazličitijih područja. Rijetko se među njima nađe neki medijski profesionalac.

Današnja djeca i mladi više nemaju naviku neprekidnog gledanja televizije koja zauzima središnje mjesto dnevnog boravka. U 19.15 sati ili vikendom u 10 sati više ih nećete naći pred čarobnom kutijom. Oni nemaju idola iz svijeta filma i televizije kojega bi željeli vidjeti i čuti. Ne očekuju da ćete im otkriti skrivena čuda jer sve što ih je zanimalo saznali su pretražujući internet. U tome su, naravno, vještiji i informiraniji od većine odraslih... Stare su se navike smjestile u dobro zaključanu škrinjicu sjećanja, a još se nije pronašlo novo rješenje koje bi prebrodilo jaz između djece i njihova programa.

No, zaostajanje televizijskog programa za (internetskim) navikama djece nije jedini problem. Kada ste pogledali neku novu dramsku seriju za djecu? Sjećate li se posljednjeg dječjeg televizijskog showa („Zvezdice“ se ne računaju)? Zna li jednog prepoznatljivog televizijskog voditelja za djecu? Pratite li bilo koji domaći dokumentarni, mozaični, edukativni i(li) zabavni serijal za djecu? U kojem terminu ste uopće naišli na emisije iz dječjeg programa? Jeste li primijetili kontinuitet u emitiranju televizijskih sadržaja za djecu? Mislite li da ono što bi djecu trebalo zadržati kod malih ekrana može biti upakirano u jeftinu studentsku emisiju? Ako ste na sva ova pitanja odgovorili s «ne», to znači da i vi smatrate kako je potrebno poboljšati domaći dječji program. Evo nekoliko savjeta.

Približite televiziju internetu

- Kada ste pogledali prilog ili emisiju u kojoj se govorilo o pametnom korištenju društvenih mreža, u kojoj se pozabavilo igricama na mobilnim i *tabletima* ili fenomenom *youtubera* koji su se u kratko vrijeme prometnuli u jedine prave dječje zvijezde? Domaće televizije i naša internetska stvarnost u većini su slučajeva još uvijek na dva potpuno odvojena kolosijeka. Neobična je istina da se, primjerice, Marka KOFŠ-a, ultimativnu domaću YouTube zvijezdu među školarcima, nije barem pokušalo iskušati kao televizijskog voditelja – a trebalo bi.
- Televizijske emisije rijetko se pokušavaju poigrati s internetskom video formom – brzo, kratko, veselo i prštavo, a ne postoji ni naročiti interes da se u sadržaj uklopi ono što djeca najčešće pretražuju. Razmišljajte o konvergenciji televizijskog i internetskog svijeta.
- Još se uvijek premalo koriste blagodati interneta u promociji programskog sadržaja. Mnoge dječje emisije nemaju ni Facebook stranicu ni YouTube kanal. Opravdanje kako djeci prije određene dobi nije dozvoljeno korištenje takvih mreža i kanala naprosto ne drži vodu. Djeca su strastveni korisnici

Instagramu, WhatsAppu, Viberu... Oni upravo preko spomenutih platformi dolaze do informacija. Nešto što ne korespondira s takvim svijetom za njih ne postoji. I zato nije pitanje treba li koristiti suvremena pomagala, već kako ih koristiti.

- Uloga televizijskih početnika stoga je možda važnija nego ikada. Oni su spona koja, uz dobrohotno mentorstvo televizijskih doajena, može povezati ova dva svijeta. Međugeneracijska suradnja televizijskih profesionalaca koji kroz neposredne kanale slušaju što zanima, opterećuje ili oduševljava potencijalne gledatelje sigurno će uroditi brojnim novim temama i na kraju smjerom u kojem bi se ovaj specifični program mogao i trebao kretati. Tada dječji program neće biti samo ukrasna trešnja već nezaobilazan i važan dodatak na televizijskoj torti.

Stvorite program za ciljanu publiku

- Istražite navike različitih skupina gledatelja: mlađe i starije djece, mladih te roditelja. To će vam omogućiti da bolje koncipirate program i emisije
- Programe **o** djeci i **o** mladima odvojite od programa **za** djecu i **za** mlade: ti programi imaju različite pristupe i jezik, koje trebate prilagoditi ciljnoj skupini. Kao i vrijeme emitiranja i trajanje
- Priloge i emisije radite za pojedine skupine: vrtićka djeca, mlađi osnovnoškolci, stariji osnovnoškolci, srednjoškolci
- Razvijajte više sadržaja **za** djecu i **za** mlade: takvih sadržaja nedostaje na domaćim televizijama
- Uključite djecu u odabir tema i stvaranje programa

Educirajte djecu

- Istraživanja pokazuju da djeca koja uče školske sadržaje preko dobro dizajniranih, zabavnih televizijskih programa – pokazuju kognitivna i akademska poboljšanja. No, kada su izložena isključivo zabavnim programima, učinak je suprotan – djeca imaju slabiji kognitivni razvoj i lošiji uspjeh u školi
- Da bi edukativni program bio kvalitetan, treba mu pristupiti sa znanstvenog aspekta. Stoga je dobro u kreiranju programa konzultirati stručnjake
- Za dobre edukativne emisije ključna je kombinacija ‘sustava simbola’: slike, zvukova, glazbe, govornog i pisanog jezika. Odaberite jedan sustav kojim ćete prenositi većinu informacija, a ostale sustave koristite u sporijem ritmu, samo za podupiranje poruke. Imajte na umu da djeca najbolje pamte ono što čuju pa je dobra naracija često ključ kvalitetne edukativne emisije
- Djeca bolje pamte informacije prezentirane u kontinuiranom programu, nego kroz magazinski tip emisije

Informirajte mlade

- Izvještavajte o slučajevima u kojima se krše prava mladih i to tako da istaknete koja su prava kršena i kako im omogućiti lakši pristup njihovim pravima
- Pratite provedbu Nacionalnog programa za mlade i reagirajte na to kada se neke mjere ne provode uopće ili dovoljno dobro
- Razgovarajte s mladima prilikom izrade medijskih sadržaja o njima i/ili za njih, uključite njihovo mišljenje i dajte im priliku da oni podijele ono što je njima važno
- Razvijajte radijske i televizijske sadržaje za mlade tako da njima budu zanimljivi, ali pritom uključite i kontroverzne teme koje su im važne
- Suradujte s organizacijama civilnoga društva za mlade, koje su nepresušan izvor relevantnih tema i aktera u području politika za djecu i mlade

6. SINOPSIS I TELEVIZIJSKIH EMISIJA

Zagreb, 18./19. studenoga 2016.

Sinopsis emisije za mlade na temu volontiranja (TV); Trajanje: 20' 20"

STUDIO (JINGL, NAJAVE, ODJAVA)	TONSKE SNIMKE (GOVOR, GLAZBA, ATMOSFERA)	TRAJANJE
ŠPICA		30"
NAJAVA (SPIKER)	Najavljuje cijelu emisiju: kroz rad troje volontera proučavamo njihove motive, probleme s kojima se susreću, zakonska ograničenja i mogućnosti poboljšanja vrednovanja volonterskog rada. Gosti u studiju govore o statusu volontera, zapošljavanju i potrebnim promjenama	1'
NAJAVA PRILOGA		15"
PRILOG	Student/ica Učiteljskog fakulteta koji/a pomaže Romima u učenju govori o izazovima s kojima se susreće, hoće li budući poslodavci prepoznati njegovo/njeno iskustvo ili se tu radi o čistom altruizmu? Pratimo ga/je pri volontiranju, donosimo izjave romske djece i roditelja – koliko im znači ta pomoć	2'
JINGLE		5"
STUDIO: NAJAVA GOSTA	Uz iznošenje najzanimljivije statistike o volontiranju, najavljuje se izjava djelatnika Volonterskog centra Zagreb	30"
RAZGOVOR U STUDIJU	Voditelj razgovara s djelatnikom Volonterskog centra Zagreb o zakonskom okviru: kako je volontiranje regulirano, tko smije volontirati, statistika, je li potrebna dozvola roditelja, status volontera i slično	3'
JINGLE		5"
NAJAVA PRILOGA	A sada ćemo vidjeti kako to izgleda kada vrijedni volonteri ne mogu naći posao	15"

PRILOG	Mlada diplomirana pravica koja volontira na Kaznenom sudu, priprema svjedoke, žrtve obiteljskog nasilja govori o svom iskustvu. Pratimo je dok traži posao, potraga za natječajima dugo traje. U prilogu donosimo izjave potencijalnih poslodavaca. Predstavnik Ministarstva rada govori o statusu volontera, poticajnim mjerama za osobe s volonterskim iskustvom pri zapošljavanju. Mišljenje volonterskih udruga, koje smatraju da status volontera nije u skladu s biti volontiranja. Ipak, postoji ugovor o volontiranju – čemu služi? Za životopis?	2' 30"
STUDIO: NAJAVA GOSTA	Najavljujemo djelatnika Instituta za razvoj obrazovanja koji govori o stranim praksama volontiranja i kako to poslodavci vrednuju	15"
RAZGOVOR U STUDIJU	Djelatnik Instituta za razvoj obrazovanja iznosi podatke i primjere razvijenih zemalja u kojima se priznaje volonterski staž, ostvaruje se prednost pri zapošljavanju i drugim koristima od volontiranja. Govori o potrebnim promjenama u vrednovanju volonterskog staža pri zapošljavanju	3'
JINGLE		5"
NAJAVA PRILOGA	Dok ne dođe do promjena, u sadašnjem okviru djeluju postojeći volonteri. Kažu da volontiranje u Hrvatskoj ima smisla jedino ako to radite iz osobnih, plemenitih motiva	15"
PRILOG	Student/ica socijalnog rada volontira u staračkom domu. Pratimo studenta/icu u radu s korisnicima doma. Naglasak je na njegovoj/njenoj intrinzičnoj želji da dio svog slobodnog vremena posveti onima kojima treba pomoć	2'
NAJAVA RAZGOVORA U STUDIJU	Potreba za volonterima je velika, ali treba li nas, nakon svega što smo vidjeli, čuditi što je do njih teško doći?	20"
RAZGOVOR U STUDIJU	Predstavnik Ministarstva socijalne politike i mladih govori o projektu „Lokalni volonterski centri“. Objašnjava kako pokušavaju privući nove volontere. Osvrće se na potrebne izmjene u Zakonu o volontiranju	2' 30"
NAJAVA ANKETE	Za kraj, pitamo studente što misle o volontiranju i što bi ih motiviralo da volontiraju	10"
TON: ANKETA	Anketa na fakultetima: Jeste li ikad volontirali? Gdje? Zašto je to važno? Bi li volontirali kad bi se to priznavalo kao praksa kod traženja posla?	1' 30"
ODJAVA		15"

Opatija, 17. i 18. veljače 2017.

Sinopsis tematske emisije za djecu o dječjem karnevalu (TV); Trajanje: 20' 00"

STUDIO I TEMA (jingl, najava, odjava)	OFF / TONOVI / SLIKA	TRAJANJE
ŠPICA		15"
NAJAVA STUDIO	Voditelj najavljuje kako je vođenje cjelokupne današnje emisije prepustio kolegi/ci reporteru/ki, koji/a najavljuje sve priloge i razgovore na terenu (reporter/ka pri svakoj najavi nosi drugu masku)	30"

NAJAVA REPORTER	Zahvaljuje voditelju. Nalazi se na završnoj ceremoniji Dječje karnevalske povorke u Rijeci, koja se vidi u pozadini. S tog mjesta vodi nas kroz cijelu emisiju. Najavljuje kako će nas provesti kroz cijeli doživljaj dječje karnevalske povorke. Za početak, bio/la je početkom tjedna na pripremama jedne vrtičke grupe za karneval	1'
PRILOG	Reporter/ka donosi atmosferu u vrtiću početkom tjedna, koji se priprema za karneval. Djeca i odgajateljice zajedno izrađuju kostime i maske. Objašnjavaju zašto su se odlučili baš za te maske i kostime; iznose vlastita nadanja i sumnje; što očekuju od karnevala; žele li biti najbolji ili je važno sudjelovati. Za kraj priloga djeca i odgajateljice govore o karnevalskoj tradiciji Istre i Kvarnera	3'
JINGLE		5"
NAJAVA REPORTER	Vidjeli smo kako se djeca pripremaju, koliko su uzbuđeni i što misle o maškarama. Sa mnom je naš poznati sociolog/antropolog, koji se već dugo znanstveno bavi ulogom i važnošću maškara	20"
RAZGOVOR LIVE	Reporter uživo razgovara sa sociologom/antropologom, koji jednostavnim jezikom objašnjava korijene maškara, njihovu tradiciju u Istri i Kvarneru, ulogu u društvenim procesima i važnosti koju maškare imaju za djecu. Zašto im je važno ponekad biti 'netko drugi'. Zahvaljuje gostu i slikom idemo u srce događanja	2' 30"
LIVE	Kamera bez komentara prati događaje na središnjoj ceremoniji	1'
NAJAVA REPORTER	A evo kako je počeo današnji dan: kako bi djeca mogla zauzeti uloge drugih, gradonačelnik na početku događanja predaje ključeve grada maloj karnevalskoj kraljici	20"
PRILOG	Gradonačelnik predaje ključeve (zastavicu) karnevalskoj kraljici, koja u prilogu priča o tome koliko joj to znači, kako je baš ona izabrana, koje su njene dužnosti i uloga. Druga djeca govore o očekivanjima, komentiraju njen izbor (ona jako voli maškare, odlična je učenica i prijateljica, sigurno će dobro voditi grad danas)...	2' 30"
JINGLE		5"
NAJAVA REPORTER	Reporter/ka najavljuje prilog o tome kako je početak dana proveo s grupom osnovnoškolaca, koji su imali vrlo maštovite kreacije	20"
PRILOG	Kamera prati grupu 'iznutra', prilog je pun IT tonova, snažna glazba odjekuje, kamera je postavljena nisko da bi dočarala perspektivu djece. Prilog je prvenstveno doživljajno usmjeren	2'
LIVE	Kamera bez komentara prati događaje na središnjoj ceremoniji	45"
NAJAVA REPORTER	Istražili smo koje su bile najbolje maske proteklih godina	20"
PRILOG	U prilogu se koriste arhivske snimke s prošlih karnevala, govori se o najmaštovitijim kreacijama; prikazuju se povorke proteklih godina; uspoređuju se grupe i objašnjavaju promjene tijekom godina. Potom se razgovara se s tinejdžerima, koji se sjećaju vlastitih vrtičkih povorki, a koji se i danas rado maškaraju	2' 30"
NAJAVA REPORTER	Reporter/ka najavljuje završetak ceremonije i odabir najboljih maski. Pozdravlja gledatelje; kamera ga/ju prati dok se priključuje povorci	1"
JINGLE DUGI		30"
STUDIO	Voditelj zahvaljuje reporteru/ki, podcrtava važnost maškara i očuvanja tradicije, poziva ljude da se pridruže navečer na zabavi...	1'

Opatija, 17./18. veljače 2017.

Sinopsis emisije za mlade na temu iseljavanja i nezaposlenosti mladih (TV); Trajanje: 20' 40''

STUDIO I TEMA (jingl, najava, odjava)	OFF / TONOVI / SLIKA	TRAJANJE
JINGLE		20'
UVOD	Najava teme, gostiju u emisiji i sadržaja	1'
PRILOG	Snimamo odlazak mladih na riječkom kolodvoru i razgovaramo s njima i članovima njihovih obitelji o razlozima odlaska; donosimo i kratke slike i izjave s kolodvora i zračnih luka u Osijeku, Zagrebu i Zadru	2'
VODITELJ	Osvrt na prvi dio: uz grafiku, iznosi statističke podatke o iseljavanju po županijama i gradovima, s naglaskom na Istarsku i Primorsko-goransku županiju, Rijeku i Pulu. Uz završne podatke o nemogućnosti nalaska posla u Hrvatskoj kao glavnog razloga iseljavanja, najavljuje izjavu službenika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje	1' 30''
TON	Izjava službenika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o problemu nezaposlenosti mladih. Govori jednostavnim jezikom o naporima HZZ-a za pomoć u zapošljavanju, ističući uspješne primjere. Priznaje kako to očito nije dovoljno jer je i dalje nezaposlenost mladih visoka. Veliki broj ih je na stručnom osposobljavanju uz niske naknade – dok im se vani nude bolje plaće i mogućnosti napredovanja	2'
STUDIO: VIDEO MOST	Razgovor putem Skypea s iseljenom mladom osobom, koja sada radi i živi u Irskoj. Govori o razlozima iseljavanja, poslovnim i privatnim iskustvima u Irskoj, planovima, mogućnostima povratka u Hrvatsku	3'
JINGLE		5''
VODITELJ	Uvod u drugi dio emisije o dugoročnim posljedicama iseljavanja	1'
PRILOG	Anđelko Akrap govori o iseljavanju mladih, demografskim trendovima u Hrvatskoj i rješenjima na nacionalnoj razini	3'
VODITELJ	Statistički podaci o odljevu mozgova, s naglaskom na dob, spol, obrazovni profil iseljenih mladih i iskazima o mogućnostima povratka	1'
JINGLE		5''
VODITELJ	Uvod u treći dio emisije o rješenjima na lokalnoj razini: koje županije i gradovi imaju najmanji odljev mladih, što tome doprinosi, kakve su mogućnosti županijskih i gradskih potpora, kakvi programi za mlade postoje	2'
STUDIO: RAZGOVOR S GOSTOM	Iskustva mladog poduzetnika/ce iz Buzeta, grada s najmanjom nezaposlenošću u Hrvatskoj. Govori o iskorištavanju gradskih mjera za samozapošljavanje. Daje savjete za pokretanje posla, govori o prednostima ostanka u Hrvatskoj	3'
ODJAVA VODITELJA	Zaključak	20''
JINGLE		20''

Split, 17./18. ožujka 2017.

Sinopsis emisije za mlade na temu studentske prehrane u Dubrovniku (TV). Trajanje: 21' 25"

STUDIO I TEMA (jingl, najava, odjava)	OFF / TONOVI / SLIKA	TRAJANJE
ŠPICA		20"
NAJAVA STUDIO	Voditelj najavljuje temu reporterovog novinarskog istraživanja: kako je doznao za problem. Na početku je istražio kakvu hranu jedu dubrovački studenti	30"
PRILOG	Reporter nas vodi kroz prilog povremenim obraćanjem u kameru: najavljuje nutricionista, a potomji govori što će ocjenjivati u menzi. Reporter i nutricionist ulaze u menzu te jedu studentsku hranu. Snimano je mobitelom (incognito). Nutricionist ocjenjuje svako pojedino jelo te ukupnu ponudu menze – zadovoljava li nutricionističke potrebe studenata	2'
JINGLE		10"
NAJAVA STUDIO	Da bi dobio punu sliku o prehrani dubrovačkih studenata, naš reporter otišao je u Split i usporedio prehranu tamošnjih studenata	20"
PRILOG	Reporter nas vodi kroz prilog povremenim obraćanjem u kameru: nalazi se u splitskoj studentskoj menzi i donosi usporedbu menija s dubrovačkim. Nakon objeda, donosi vlastitu ocjenu. Student iz Dubrovnika priča o zadovoljstvu kvalitetom hrane u Splitu i uspoređuje je s hranom u dubrovačkoj menzi, gdje je nekoliko puta jeo. Pratimo standard studenata u Splitu i uspoređujemo ga sa standardom dubrovačkih studenata	2' 30"
NAJAVA STUDIO	Voditelj najavljuje iduću temu: reporter se vratio u Dubrovnik i razgovarao sa studentima o prehrani, nezadovoljstvu, planiranim koracima...	20"
PRILOG	Reporter nas vodi kroz prilog povremenim obraćanjem u kameru: razgovara sa studentima koji govore koliki su izdaci, kakva je hrana, koliko često idu u menzu, imaju li alternativu, jesu li se žalili i kome, ima li odgovora, jesu li prosvjedovali i planiraju li? Reporter pronalazi bivše studente, koji govore kako je prije bila bolja hrana	3'
JINGLE		5"
NAJAVA GOSTA	Voditelj najavljuje gostovanje studentskog predstavnika iz udruge studenata	20"
RAZGOVOR U STUDIJU	Predstavnika udruge studenata govori o genezi problema, što su sve pokušali učiniti da se problem riješi, kako nailaze na nerazumijevanju i minoriziranje problema, što dalje planiraju...	3'
NAJAVA STUDIO	Voditelj najavljuje da je i reporter pokucao na mnoga vrata te da se i sam uvjerio kako nema volje da se problem riješi	15"

PRILOG	Reporter nas vodi kroz prilog povremenim obraćanjem u kameru. Kuca od vrata do vrata: Grad Dubrovnik; Sveučilište; studentski povjerenik; šef nabave u menzi. Širi priču na problem cjelokupnog studentskog standarda u Dubrovniku, koji je niži i jer studenti izbjegavaju menzu i hrane se skuplje. Razgovara sa studentima u domu. Donosi statistiku studentskog standarda na nacionalnoj razini. Studenti pričaju kako bi sve bolje organizirali	2' 30"
JINGLE		5"
NAJAVA GOSTA	Razgovaramo s liječnikom o utjecaju hrane na studente i učenje	15"
RAZGOVOR U STUDIJU	Liječnik govori o važnosti uravnotežene prehrane, utjecaju na opće zdravlje, na koncentraciju i proces učenja. Donosi preporuke za pravilnu ishranu studenata. Zaključuje kako je izrazito važna kvaliteta prehrane u menzi jer većina studenata nema dovoljno novaca ni vremena za kvalitetnu prehranu izvan menze. Voditelj odjavljuje gosta i najavljuje zadnji prilog o alternativama prehrani u menzi	3'
PRILOG	Reporter nas vodi kroz prilog povremenim obraćanjem u kameru: Istražuje alternative prehrani u menzi. Kroz grafiku prikazuje cijene obroka kupljenih u trgovinama i cijene u restoranima. Za kraj, kamera snima kruzere, turiste iz cijeloga svijeta koji dolaze u Dubrovnik da bi i uživali u finoj mediteranskoj hrani; kao kontrapunkt – završava sa slikom studenata koji u trgovini kupuju najjeftiniji sendvič i jedu ga na zidiću	2' 30"
ODJAVA STUDIO		15"

Zagreb, 9./10. lipnja 2017.

Sinopsis emisije o djeci na temu njihovih idola (TV); Trajanje: 26' 50"

STUDIO I TEMA (jingl, najava, odjava)	OFF / TONOVI / SLIKA	TRAJANJE
ŠPICA		15"
NAJAVA	Mlad/a, moderan/a reporter/ka na praznom dječjem igralištu igra se loptom. Nekada su tu mogli sresti svoje sportske uzore, danas puno teže. Uvodi nas u svijet današnje djece, koja većinu vremena provode u školi te u kući za računalom. Kamera ga/ju prati dok ulazi u školu	1'
ANKETA	Pitamo srednjoškolce o tome tko su im idoli, zašto su im fora, što od njih uče itd.	2'
NAJAVA GOSTA		30"
RAZGOVOR U STUDIJU	Voditelj/ica priča sa psihologom o tome zašto su djeci važni idoli i treba li se poistovjećivati s njima	3'
JINGLE		5"
PRILOG	Posjet <i>youtuberu</i> , kojeg su neki od djece naveli kao svoga idola: upoznavanje njega i njegovog svijeta (dobre i loše strane virtualnog svijeta). Prilog završava dogovorom reportera/ke i <i>youtubera</i> da idu porazgovarati u školu s djecom koja ga gledaju svakodnevno, a nikad ga nisu vidjeli uživo	3'
NAJAVA	Reporter/ka i <i>youtuber</i> hodaju prema školi. Ubrzani kadrovi	10"

	Posjet školi s <i>youtuberom</i> : uzbuđenje djece, atmosfera, pitanja, fotografiranje, autogrami. Djeca ga pitaju pitanja, a on odgovara: tko su bili njegovi idoli; što radi kada nije na YouTubeu; je li zadovoljan životom; što najviše cijeni; ima li prijatelja izvan virtualnog svijeta; ima li djevojku i kako provode vrijeme zajedno te kako ju je upoznao...	4'
JINGLE		5"
NAJAVA GOSTIJU	Dvije poznate osobe različitih generacija pričaju o svojim iskustvima, vlastitim idolima, vrijednostima koje cijene i koje posreduju	30"
RAZGOVOR U STUDIJU	Razgovor s Vladom Kalemberom i Majom Šuput – međugeneracijski sraz: razlike i sličnosti, smiješne, ugodne i neugodne situacije. Kakvi su njihovi fanovi, kako se osjećaju u ulozi idola. Zajednička najava jednog od najvećih pjevača, koji uvijek izaziva euforiju obožavatelja/ica	3'
PRILOG	Odlazak na koncert Zdravka Čolića: atmosfera, uzbuđenje, razgovor s fanovima različitih generacija; kako se Čolić nosio nekad s fanovima, a kako danas	2' 30"
NAJAVA	Osim <i>youtubera</i> i pjevača, mladima su često idoli sportaši	10"
PRILOG	Fun Club poznatog nogometaša – kako rade, Facebook, razgovor s administratorom Facebook stranice; po mogućnosti izjava samog sportaša	2'
NAJAVA	Fanovi kroz povijest i vrijednosti koje dijele s idolima	15"
RAZGOVOR U STUDIJU	Sociolog govori o fenomenu slave, društvenim vrijednostima kojima posredujemo sliku o poželjnima, zašto su mladima uzori <i>youtuberi</i> , pjevači i sportaši, a ne znanstvenici; uspoređuje naše mlade s mladima iz drugih zemalja, gdje znanstvenici, književnici i drugi kulturnjaci uživaju puno veće divljenje mladih	4'
JINGLE		5"
ODJAVA		15"

7. SINOPSIS INTERNETSKOG SERIJALA

Zagreb, 9. i 10. lipnja 2017.

Sinopsis serijala za djecu i mlade (elektroničke publikacije): “Tisuću prijatelja” – emisija o životu djece i mladih na društvenim mrežama; Tjedni ritam

TEME KOJE SERIJAL OBRAĐUJE	AKTERI	OPIS PRILOGA I PRIJEDLOZI ZA PODIZANJE KVALITETE I INOVATIVNOSTI	PRIJEDLOZI ZA POVEĆANJE ATRAKTIVNOSTI SERIJALA
1/ RAZLIKE U KORIŠTENJU DRUŠTVENIH MREŽA IZMEĐU MLAĐIH I STARIJIH TINEJDŽERA	Tinejdžeri (13-15 god.)/tinejdžeri (16-18 god.)/ stručnjaci za digitalne medije/sociolog/	Praćenje tipičnog profila mladog tinejdžera na Snapchatu vs. tipičnog profila starijeg tinejdžera na Instagramu. Usporedba profila kroz integrirani prikaz profila unutar teksta i kroz <i>screenshots</i> . Analiza razlika u temama koje prate, načinu interakcije i diskursu	Korištenje društvenih mreža za promociju sadržaja Korištenje video izjava za obogaćivanje teksto-va
2/ PHISHING (LAŽNI PROFILI)	Psiholog/stručnjak za IT sigurnost/žrtva prijevare/roditelji/ Pravobraniteljica za djecu/ internet-ski <i>trol</i>	Proučavamo način mail komunikacije mladih i korištenje <i>instant messaging</i> kanala, gdje se najčešće i događaju ove vrste prijevare. Kroz primjer žrtve prijevare, ukazujemo na problematična ponašanja koja dovode do toga. Problemiziramo ulogu roditelja u nadzoru načina na koji djeca provode vrijeme <i>online</i> . Video intervju s internetskim <i>trolom</i> koji objašnjava jednostavnost kreiranja lažnih profila	Stvaranje i dijeljenje kratkih videa, kao sažetka i najave tekstova Korištenje infografika i gifova

3/ DIGITALNA PRIJATELJSTVA	Djeca i mladi korisnici društvenih mreža/psiholog/sociolog/komunikolog	Kroz primjer mlade osobe s puno digitalnih prijatelja i oskudnom komunikacijom izvan digitalnog svijeta - pokušavamo odgovoriti na pitanja zašto se mladi okreću digitalnim prijateljima, čemu ta prijateljstva služe, koliko su snažna i trajna, po čemu se razlikuju od klasičnih prijateljstava, tko su im digitalni prijatelji i kako ih odabiru te rezultiraju li ta prijateljstva ljubavlju. Video prilog parova koji imaju samo "digitalne romantične veze"	Čitanje svih tekstova i stvaranje audio priloga (prilagođenost slijepim osobama) Fotografije i citati za društvene mreže
4/ STVARNA PRIJATELJSTVA	Mladi/obitelj/bake i djedovi/psiholog	Nadovezujemo se na prethodnu temu: imaju li mladi stvarne prijatelje i tko su oni, kakva je kvaliteta tih prijateljstava, koja je razlika u odnosu na digitalna prijateljstva, kakvi su im odnosi s roditeljima, braćom i sestrama, sa širom rodbinom. Propitujemo ljubavne odnose. Uspoređujemo njihova prijateljstva s onima njihovih roditelja te djedova i baka	
5/ PSIHIČKI PROBLEMI MLADIH	Mladi/psiholog/profesor/pedagog/roditelji/psihijatar/djelatnici SOS telefona/Ministarstvo zdravlja	Problematiziramo otuđenost, anksioznost, usamljenost i depresivnost mladih do koje dolazi zbog pretjeranog korištenja društvenih mreža, stvaranja lažne slike o sebi, uspoređivanja s drugima, nedostatka dubinskih odnosa i utjecaja mreža na njihovo samopouzdanje i slično. Ispovijest <i>vlogera</i> o svojoj otuđenosti i depresivnosti	
6/ POZITIVNI ASPEKTI	Mladi/profesor novih medija/youtuber/blogeri/mladi poduzetnik/nastavnik /beskućnik	Donosimo primjer tri mlade osobe koje su korištenjem digitalne tehnologije i društvenih mreža: 1) pokrenuli svoj biznis; 2) postali kvalitetni blogeri; 3) postali aktivisti (pomažu beskućnicima i slično). Pokazujemo kako odgovornim korištenjem društvenih medija mladi mogu biti bolje informirani, samoaktualizirani, društveno aktivni, umreženi, uspješni i kreativni. Ugradimo (<i>embed</i>) u tekst YouTube video reportažu, koja prikazuje ljudskost beskućnika i često zanemarivanje od strane javnosti te ljude koji im pomažu	

8. PRAKTIČNI SAVJETI ZA RAD S DJECOM I MLADIMA

Preporuke za upoznavanje s legislativom i javnim politikama

- Pročitajte Konvenciju o pravima djeteta i Europsku Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
- Proučite gdje su sve popisana i koja su to prava mladih
- Proučite Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima te Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima
- Pročitajte Preporuke za zaštitu i sigurno korištenje elektroničkih medija Agencije za elektroničke medije
- Pročitajte Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014.-2020. te aktualni Nacionalni program za mlade

Doprinesite razvoju medijske pismenosti djece i njihovih roditelja

- Razvijajte sadržaje za djecu, mlade i/ili roditelje koji govore o pravima djece i mladih općenito, ali i specifično – o njihovim pravima u medijima
- Prilagodite pristup djeci: ozbiljne teme obradite na zabavan način te koristite različite medijske i internetske formate i platforme kako bi doprli do njih
- Promovirajte nenasilno društvo bez predrasuda; razvijajte empatiju kod djece i afirmaciju različitosti; razbijajte rodne stereotipe koji utječu na smanjenje samopouzdanja kod djevojčica
- Razvijajte sadržaje koji omogućuju da šira javnost čuje ogromne negativne posljedice elektroničkog nasilja i govora mržnje na internetu
- Prijavljujte sadržaje i internet stranice na kojima se koristi govor mržnje

Preporuke Pravobraniteljice za djecu

- Pri izvještavanju o seksualnom zlostavljanju djece ne smije se otkriti identitet žrtve (ni izravno ni neizravno) niti navoditi detaljni opis zlostavljanja

- Izvještavanje o nasilju među djecom u školi nosi zamku stvaranja negativne slike o djeci i mogući je poticaj nasilju. Treba pisati o pojavi i njenom suzbijanju, a ne o pojedinačnom slučaju
 - Maloljetni počinitelji kaznenih djela i prekršaja imaju pravo na zaštitu privatnosti tijekom cijelog postupka – ne smiju se objaviti ni njihova imena ni inicijali
 - Pri izvještavanju o humanitarnim akcijama nužno je zaštititi privatnost i dostojanstvo djece za koju se prikuplja pomoć
 - Pri izvještavanju o djeci s teškoćama u razvoju ne treba izazivati sažaljenje, već empatiju – uvijek u prvi plan staviti dijete, a ne njegovu teškoću
 - Pri izvještavanju o nestaloj djeci objavljivanje identiteta opravdano je samo dok traje potraga za djetetom
 - Pri izvještavanju o djeci koja su udomljena, posvojena ili smještena u dječje ili odgojne domove potrebno je zaštititi identitet djece
 - Izvještavanje o nesrećama, samoubojstvima i obiteljskim tragedijama, zahtijeva pridržavanje najviših profesionalnih i etičkih standarda novinarskog izvještavanja
- Više preporuka na www.dijete.hr

Dobre medijske prakse u jačanju dječjih prava

- Povećanje vidljivosti djece u društvu – jačanje svijesti o dječjim pravima
 - Informiranje o pravima djece i inicijativama za zaštitu i sudjelovanje djece u društvu
 - Pri informiranju o kršenju prava djece i problemima – uvijek je potrebno informirati i o mogućnostima njihove zaštite
 - Mogućnost da se glas djece čuje u društvu – djeca kao članovi društvene zajednice
 - Informiranje djece na njima primjeren način – pristup informacijama važnim za njihovu dobrobit (pozitivni sadržaji za djecu)
 - Dječje sudjelovanje u stvaranju pozitivnih sadržaja za djecu
- Izvor: Pravobraniteljica za djecu

Loše medijske prakse

- Kršenje prava djeteta na privatnost: a) izravno - fotografije i podaci o djeci, često uz pristanak roditelja; b) neizravno - podaci o roditeljima, školi, mjestu stanovanja...
 - Najveća šteta za dijete nastaje pri izvještavanju u negativnom kontekstu – npr. kad je dijete žrtva, svjedok ili počinitelj nasilja, kada je žrtva zanemarivanja, izrabljivanja ili spolnog iskorištavanja, kada se detaljno izvještava o njegovim obiteljskim problemima, neuspjehu u školi itd.
 - Stereotipno prikazivanje djece u medijima:
 - “Jadno dijete” - dijete žrtva nesreće, nasilja, zlostavljanja, bolesti ili neprimjernog ponašanja okoline (sukoba roditelja, loših postupaka institucija, nefunkcioniranja sustava)
 - “Grozno dijete” - počinitelj nasilja, „bezobziran“, „neodgojen“, „opasan“ za drugu djecu i društvo
 - “Skupo dijete” – dijete konzument, ljupki lik iz reklame koji će nas potaknuti na kupnju
 - “Djevojčice su lijepe, dječaci su hrabri” – nametanje i održavanje rodni stereotipa
- Izvor: Pravobraniteljica za djecu

Što djeca najviše ne vole

- Upotreba dječjih ozbiljnih komentara kako bi se odrasli nasmijali
- Upotreba 'slatke' djece kako bi se dodao šarm
- Upotreba fotografija i opisa djece u oskudnim situacijama da bi se proizvele emocije
- Podčinjavanje djece
- Odrasli govore u ime djece, a djeca znaju više o problemu
- Kad odrasli stavljaju djeci riječi u usta ili ih prekidaju
- Kada se djeca prikazuju kao pasivna, a to nisu

Izvor: Save the Children, Empowering children and media project (1998)

Primjeri manipulacije djecom u medijima

- Djeca kao dekor na prosvjedima, stranačkim, političkim ili vjerskim skupovima
- Prikazivanje djece na plakatima s političkim porukama
- Prikazivanje djece na materijalima koje mogu imati seksualnu konotaciju ili vezu s drogama, pušenjem ili alkoholom

Izvor: Children's Right and Journalism Practice – Student Guide (2007.), UNICEF, Dublin Institute of Technology

Karakteristike kvalitetnih sadržaja za djecu

- Namijenjeni su djeci i prilagođeni njihovoj dobi (koriste jezik, likove, zaplete, glazbu i humor primjeren djeci; potiču interakciju s djecom i nude im uzore)
- Uzimaju u obzir cjeloviti razvoj djece (integriraju poruke usmjerene na različite aspekte djetetovog tjelesnog, kognitivnog, društvenog i emocionalnog razvoja)
- Pozitivni su i naglašavaju kvalitete te jačaju djetetove kompetencije i samopouzdanje (umjesto da su usmjereni samo na probleme, trebaju predstaviti mogućnosti rješenja, poticati maštu i nova viđenja situacije)
- Bave se potrebama sve djece, uključujući najugroženije skupine – takvi sadržaji uključuju djecu različitih kultura i socioekonomskog statusa, djecu s teškoćama u razvoju, djecu koja su proživjela traumu ili žive u izvanrednim uvjetima, ali na način koji izražava njihovo dostojanstvo i ne ističe njihovu marginalizaciju niti ih podcjenjuje

Izvor: Kolucki, B., Lemish, D., 2013., Kako komunicirati s djecom, UNICEF, Ured za Hrvatsku, Zagreb – dostupno na http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Prirucnik_Kako_komunic_HR_web__1_.pdf

Preporuke za poboljšanje izvještavanja o mladima

1. Uravnotežite priče o mladima i kriminalu s pričama o siromaštvu i nezaposlenosti mladih, obrazovanju i organizacijama mladih - epizodni izvještaji i priče o individualnim incidentima i kriminalu mladih preuveličavaju njihovu stvarnu učestalost te stvaraju iracionalne strahove, potiču stereotipe i stvaraju mitove. Takve priče treba nadopuniti podacima o stvarnim uvjetima života mladih i koracima koje mladi poduzimaju da poprave te uvjete. To je važan korak u dekriminaliziranju mladih u medijima
2. Povežite rasne i druge razloge nejednakosti u pričama o kriminalu, edukaciji i siromaštvu - u izvještajima se rijetko spominje rasizam kao uzrok problema, iako mnoga istraživanja ukazuju na snažan utjecaj rasizma na ekonomsku, političku i socijalnu nejednakost

3. Neka mladi govore u svoje ime u pričama o mladima – mediji nedovoljno često donose mišljenja mladih ljudi o problemima koja se primarno njih tiču. Novinari bi trebali uspostaviti dobre odnose s organizacijama mladih te balansirati izjave policije, tužitelja, političara, poslodavaca, učitelja s izjavama mladih. Uravnotežite izvještavanje o mladima i citiranjem Pučkog pravobranitelja i drugih zagovaratelja prava mladih. Samo tako moguća je kvalitetna javna debata o pitanjima poput kriminala, obrazovanja ili nezaposlenosti
4. Naglasite uzroke problema i trendove – pravi uzroci problema često su u lošem obrazovnom sustavu, lošem sustavu prevencije i kažnjavanja te nefunkcionalnom sustavu socijalne skrbi. Kriminal i nasilje često su uzrokovani prethodnim zlostavljanjem ili zanemarivanjem počinitelja te siromaštvom i socijalnom izoliranošću. Analiziranjem uzroka i trendova te njihovim povezivanjem s javnim politikama mediji pomažu u proširivanju rasprave i pronalaženju alternativnih rješenja
5. Prikažite mlade u pozitivnom svjetlu – previše priča o mladima negativno je orijentirano, dok se o njihovim uspjesima rjeđe govori. Time se stvara iskrivljena slika o mladima, a njih same se obeshrabruje i pasivizira

Prilagođeno prema: Speaking for Ourselves, Youth Media Council, 2002.

Preporuke za izvještavanje o samoubojstvima mladih

1. Izbjegavajte opširne izvještaje o suicidu mlade osobe
2. Suzdržite se od prejednostavnih objašnjenja
3. Izbjegavajte veličanje i pretjerivanje
4. Suzdržite se od detaljnih opisa načina samoubojstva
5. Ne navodite ime samoubojice (anonimnost)
6. Istaknite preventivne mjere
7. Sastavite listu profesionalaca koji se bave mentalnim zdravljem
8. Uspostavite blizak odnos s profesionalcima koji se bave mentalnim zdravljem
9. Sami pripremite medijski kodeks za izvještavanje o suicidima

Izvor: Recommendations for the mass media's reports on youth suicide, Yoshitomo Takahashi, Tokyo Institute of Psychiatry

9. POPIS RELEVANTNIH TEMA NASTALIH NA RADIONICAMA

Dan (određenih) dječjih prava - različitost

Pravo na izražavanje

Različite vrste obitelji

Elektroničko nasilje (*cyberbullying*)

Vršnjačko nasilje

Djeca i mladi s invaliditetom

Ekologija i očuvanje okoliša – zašto su nam tako malo važni?

Recikliranje – što možemo sami učiniti?

Zdravlje djece, prehrana i higijena

Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju

Robotika, djeca i mladi

Mali znanstvenici

Nadareni učenici i njihovi problemi

Ravnopravnost spolova i rodni stereotipi

Odnos dječaka i djevojčica – što im govore roditelji, mediji i zajednica, a što oni misle

LGBT zajednica i mladi

Nasilje u vezama

Nasilje na internetu

Nasilje u obitelji

Dječji idoli - tko su oni i kakve vrijednosti im prenose?

Youtuberi – kako ih približiti tradicionalnim medijima i bolje ih razumjeti

Novi mediji i društvene mreže – utjecaj na razvoj djece i mladih te prilagodba medija novim platformama

„Tisuću prijatelja“ – online prijateljstva i *lajkovi*, pritisak društvenih mreža na sliku koju mladi imaju o sebi; psihološke i socijalne posljedice smanjenja 'stvarnih' prijateljstava

Mitovi o odgoju – koliko roditelji uspijevaju pratiti nova znanstvene saznanja o greškama u odgoju djece; medijsko praćenje medicinskih i drugih spoznaja te savjeti roditeljima

Gameri – o kakvoj se zajednici radi, koje vrijednosti dijele, kakve karakteristike imaju, što ih povezuje, pozitivne strane, kako izbjeći ovisnost o igrama

Djeca i njihovo viđenje *trolanja*

Zapošljavanje mladih – što oni kažu i predlažu

Razlozi odlaska iz Hrvatske – demografski izazovi: kulturni šok; pozitivne strane iseljavanja

Djeca i lažni profili na internetu, Facebooku i drugim društvenim medijima

Internetske ljubavi

Aplikacije i privatnost

Mladi i njihova prava

Mladi poduzetnici

Stav mladih prema imigrantima

Primjeri emisija *Športerica* i *Rekreativac* – kako stvarati zanimljive emisije za djecu i mlade

Politička participacija mladih

Prava i obveze očeva (rastavljene obitelji)

Rastavljena obitelj – koji je najbolji interes djeteta?

Stereotip rastave - djeca majci i roditeljstvo kao izbor

Tradicionalne ovisnosti – droga, alkohol, cigarete, kocka

Samozapošljavanje mladih

Digitalizacija i stari zanati

eSela – digitalizacija i ruralni razvoj; mladi na selu

Socijalna isključenost

Mito i korupcija u percepciji djece i mladih

Doseljavanje mladih u RH

Dijete kod liječnika specijalista - samo u gradovima; često bez usluge vikendom

Volontiranje djece i mladih

Djeca s poremećajima u govoru

Pretilost kod djece

Druga i drugačija djeca

Nedostatak stručnih službi koje brinu o razvoju djece

Hiperaktivnost kod djece

Juniori u sportu – uobičajena praksa da se u dogovoru s trenerima švercaju stariji igrači

Neprijmjerena sportska navijanja i djeca i mladi

Tko su autoriteti i uzori mladima?

Zlostavljanje u virtualnom prostoru - tko su zlostavljači; zašto zlostavljaju; kako doći do njih i osvijestiti ih da čine loše?

Kako funkcionira sustav prevencije i kažnjavanja? - kako je zakonski definirano; kome se obratiti?

Internetsko nasilje među mladim ženama

Ovisnost o internetu

Gameri – nasilje u igrama? Dobre i loše strane

Reklame i njihov utjecaj na djecu

Iskorištavanje djece u reklamama

Što je odgoj danas – koje su dominantne odgojne prakse, a koje su poželjne

Manipulacija djece i djecom u medijima

“Moje dijete naj naj naj” – opsjednutost vlastitom djecom, forsiranje uspjeha i posljedice na razvoj djeteta

Tko su djeca danas? Generacija Z; vrijednosti, navike, stremljenja

Empatija – izgradnja djece u ljude

Kažnjavanje djece – kako se provodi zakon; koliko roditelja i dalje tuče djecu i zašto; podizanje svijesti o štetnosti i malih udaraca; što trebaju učiniti članovi obitelji, rođaci, susjedi i drugi kada vide nasilje

Udomiteljska obitelj – koliko su udomitelji educirani i koji su razlozi udomljavanja?

Socijalno poduzetništvo i mladi

Mladi roditelji – roditelji novog tipa; karakteristike i vrijednosti

Vjeronauk u školama – kršenje prava djece koja ne idu na vjeronauk

Pravo djece na odabir i informaciju

Utjecaj manje sredine – stigmatizacija <drugačije> djece

Kada treba dati djeci digitalne uređaje?

Kriza strukovnih škola

Priprema za tržište rada

Utjecaj informatizacije na jezik i govor

Prava djeteta na izražavanje

Sudjelovanje mladih u odlučivanju

Imaju li mladi prostor za “rast”?

Izlasci i sadržaji za djecu i mlade

Medijska pismenost

Lažne vijesti – prepoznaju li mladi lažne vijesti?

Volontiranje ne ulazi u radnu knjižicu

Negativne strane “Prava”

Učitelji kao taoci djece u školama

Zloupotreba prava djece i roditelja

Pravo na mobilnost

Pravo na informiranost, uključujući informacije o seksualnosti

Pravo na zdrav život

Zloupotreba stručnog osposobljavanja

Diskriminacija djece s boljim uspjehom

Djeca i mladi pasivni pušači – kod kuće i u pušačkim kafićima; tko je odgovoran i što se može učiniti?

10. ADRESAR RELEVANTNIH INSTITUCIJA I OSOBA

HRVATSKI SABOR

Trg sv. Marka 6, Zagreb
sabor.hr
Tel: 01/4569 222
e-mail: mediji@sabor.hr

ODBORI

sabor.hr/odbori

Odbor za obitelj, mlade i sport

Predsjednica: Nada Turina-Đurić
Tel: 01/4569 780
e-mail: odboms@sabor.hr

Odbor za rad, mirovinski sustav i socijalno partnerstvo

Predsjednik: Gordan Maras
Tel: 01/4569 588
e-mail: rad@sabor.hr

Odbor za zdravstvo i socijalnu politiku

Predsjednica: Ines Strenja-Linić
Tel: 01/4569 453
e-mail: odb.zdravstvo@sabor.hr

Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu

Predsjednica: Vesna Bedeković
Tel: 01/4569 488
e-mail: odborozk@sabor.hr

Odbor za regionalni razvoj i fondove Europske unije

Predsjednica: Branka Juričev-Martinčev
Tel: 01/4569 417
e-mail: regionalni@sabor.hr

Odbor za informiranje, informatizaciju i medije

Predsjednik: Jasen Mesić
Tel: 01/4569 511
e-mail: odbor.informiranje@sabor.hr

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu

Predsjednik: Tulio Demetlika
Tel: 01/4569 500
e-mail: odblirs@sabor.hr

Odbor za ravnopravnost spolova

Predsjednik: Ivan Vilibor Sinčić
Tel: 01/6303 557
e-mail: ravnopravnost@sabor.hr

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Trg svetog Marka 2, Zagreb
vlada.gov.hr
Tel: 01/4569 239
e-mail: press@vlada.hr

MINISTARSTVA

gov.hr/ministarstva-i-drzavna-tijela/58

Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava

Ulica grada Vukovara 78, Zagreb
mrms.hr
Tel: 01/6109 763
Glasnogovornica: Martina Topalović
Tel: 01/6109 843
e-mail: javnost@mrms.hr
Ministar: Marko Pavić

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

Miramarska cesta 22, Zagreb
razvoj.gov.hr
Tel: 01/ 4569 183
e-mail: glasnogovornica@mrrfeu.hr
Ministrica: Gabrijela Žalac

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Trg Nevenke Topalušić 1, Zagreb
mdomsp.hr
Tel: 01/ 5557 140
e-mail: ministarstvo@mdomsp.hr
Glasnogovornica: Daria Marjanović
Tel: 01/5557006
e-mail: press@mdomsp.hr
Ministrica: Nada Murganić

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Donje Svetice 38, Zagreb
mzo.hr
Tel: 01/4569 062
e-mail: uzoj@mzo.hr
Ministrica: Blaženka Divjak

UREDI VLADE

gov.hr/ministarstva-i-drzavna-tijela/58

Ured za ravnopravnost spolova

Mesnička 23, Zagreb
ravnopravnost.gov.hr
Tel: 01/6303 090
E-mail: ured.ravnopravnost@urs.vlada.hr
V.d. ravnateljice: Helena Štimac Radin

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Mesnička 23, Zagreb
ljudskaprava.gov.hr
Tel: 01/4569 358
E-mail: ured@uljppnm.vlada.hr
Ravnatelj: Branko Sočanac

Ured za suzbijanje zlouporabe droga

Sv. Preobraženja 4/II, Zagreb
drogeiovisnosti.gov.hr
Tel: 01/4878 122
e-mail: ured@uredzadroge.hr
Ravnatelj: Željko Petković

Ured za udruge

Opatička 4, Zagreb
udruge.gov.hr
Tel: 01/4599 810
e-mail: info@udruge.vlada.hr
Ovlaštena osoba: Vesna Lendić Kasalo
e-mail: vesna.lendickasalo@udruge.vlada.hr

DRUGA DRŽAVNA TIJELA

gov.hr/ministarstva-i-drzavna-tijela/58

Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva

Siget 18c, Zagreb

rdd.gov.hr

Tel: 01/4855 827

e-mail: ured@rdd.hr

Državni tajnik: Bernard Gršić

Državni zavod za statistiku

Ilica 3, Zagreb

dzs.hr

Tel: 01/4806 111

e-mail: press@dzs.hr

Ravnatelj: Marko Krištof

e-mail: ured@dzs.hr

Državna uprava za zaštitu i spašavanje

Nehajska 5, Zagreb

duzs.hr

Tel: 01/3650 011

e-mail: javnost@duzs.hr

Ravnatelj: Dragan Lozančić

e-mail: kabinet@duzs.hr

OSTALA TIJELA JAVNE VLASTI

<http://tjv.pristupinfo.hr>

Agencija za elektroničke medije

Jagićeva 31, Zagreb

e-mediji.hr

Tel: 01/4882 766

e-mail: info@e-mediji.hr

Ravnatelj: Damir Hajduk

Tel: 01/4882 610

Agencija za odgoj i obrazovanje

Donje Svetice 38, Zagreb

azoo.hr

Tel: 01/2785 000

e-mail: agencija@azoo.hr

Ravnateljica: Jadranka Žarković-Pečenković

Agencija za mobilnost i programe Europske unije

Frankopanska 26, Zagreb

mobilnost.hr

Tel: 01/5005 635

e-mail: info@mobilnost.hr

Ravnateljica: Antonija Gladović

e-mail: ured@mobilnost.hr

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Amruševa 4, Zagreb

www.asoo.hr

Tel: 01/6274 666

e-mail: ured@asoo.hr

Ravnatelj: Mile Živčić

e-mail: mile.zivcic@asoo.hr

Agencija za znanost i visoko obrazovanje – AZVO

Ul. Donje Svetice 38 /5, Zagreb

azvo.hr

Tel: 01/6274 837

e-mail: javnost@azvo.hr

Ravnateljica: Jasmina Havranek

ured@azvo.hr

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Ulica Damira Tomljanovića-Gavrana 11

ncvvo.hr

Tel: 01/4501 837

e-mail: info.centar@ncvvo.hr

e-mail: sluzbenik-informiranje@ncvvo.hr

Ravnateljica: Maja Jukić

e-mail: ured.ravnateljja@ncvvo.hr

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

Antuna Mihanovića 3, Zagreb

zosi.hr

Tel: 01/6040 495

e-mail: sluzbenikzainformiranje@zosi.hr

Predsjednik Upravnog vijeća: Ante Vučić

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Antuna Mihanovića 3, Zagreb
mirovinsko.hr
Tel: 01/4595-015
e-mail: press@mirovinsko.hr
Ravnatelj: Josip Aladrović
e-mail: ravnatelj@mirovinsko.hr

Hrvatski zavod za zapošljavanje

Radnička cesta 1, Zagreb
hzz.hr
Tel: 01/6126 000
e-mail: press@hzz.hr
Ravnatelj: Ante Lončar
e-mail: ravnatelj@hzz.hr

Fond za stipendiranje hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i djece hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata

Trg Nevenke Topalušić 1, Zagreb
branitelji.gov.hr
Tel: 01/2308 888
e-mail: ministarstvo@branitelji.hr

RELEVANTNE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Amruševa 11/II, Zagreb
idi.hr
Tel: 01/4810 264
e-mail: idiz@idi.hr
Ravnateljica: Dinka Marinović Jerolimov
e-mail: dinka@idi.hr

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja / CIRO

Amruševa 8/II, Zagreb
idi.hr
Tel: 01/4883 550
e-mail: ciro@idi.hr

Centar za omladinska i rodna istraživanja / CORI

Trg kralja Tomislava 21/I
idi.hr
Tel: 01/4922 299
e-mail: cori@idi.hr

Institut za razvoj obrazovanja

Trg Nikole Zrinskog 9/I, Zagreb
iro.hr
Tel: 01/4817 195
e-mail: iro@iro.hr

Hrvatska udruga poslodavca

Radnička cesta 52/1 kat, Zagreb
hup.hr
Tel: 01/48 97 555
e-mail: hup@hup.hr
Glavni direktor: Davor Majetić
*Pogledati stranicu za regionalne urede

Hrvatska obrtnička komora

Ilica 49/II, p.p.166, Zagreb
hok.hr
Tel: 01/4806 666
e-mail: hok@hok.hr
Predsjednik: Dragutin Ranogajec

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I PRISTUP INFORMACIJAMA

Pravobranitelj za djecu

Teslina 10, Zagreb
dijete.hr
Tel: 01/4929 669
e-mail: ppi@dijete.hr
Pravobraniteljica: Ivana Milas Klarić

Pravobranitelj za ravnopravnost spolova

Preobraženska 4/1, Zagreb
prs.hr
Tel: 01/4848 100
e-mail: ravnopravnost@prs.hr
Pravobraniteljica: Višnja Ljubičić

Pučki pravobranitelj

Trg hrvatskih velikana 6, Zagreb
ombudsman.hr
Tel: 01/6431 684
e-mail: _ana.tretinjak@ombudsman.hr
Pravobraniteljica: Lora Vidović
e-mail: info@ombudsman.hr

Povjerenik za informiranje

Jurišićeva 19, Zagreb
pristupinfo.hr
Tel: 01/4609 041
e-mail: ppi@pristupinfo.hr
Službenica za informiranje: Marija Bošković
marija.boskovic@pristupinfo.hr
Tel: 01/4609 034
Povjerenica: Anamarija Musa
e-mail: povjerenica@pristupinfo.hr

UDRUGE ZA DJECU I MLADE

Mreža mladih Hrvatske

Selska cesta 112c, Zagreb
mmh.hr
Tel: 01/4573 937
e-mail: info@mmh.hr

UDRUGE ZA MLADE (ČLANICE MMH)

mmh.hr/hr/clanstvo/clanice-mreze-mladih-hr-
vatske

UNICEF u Hrvatskoj

Radnička cesta 41/7 10 000 Zagreb
unicef.hr
Tel: 01/3031 647
e-mail: info@unicef.hr

Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu

Kordunska 1, Zagreb
dkmk.hr
e-mail: info@dkmk.hr

Savez društava Naša djeca Hrvatske

Amruševa 10/4, Zagreb
savez-dnd.hr
Tel: 01/4922 957
e-mail: info@savez-dnd.hr

Djeca Prva

Hrvatskog proljeća 34/II, Zagreb
djeca-prva.hr
Tel: 01/ 2947 066
e-mail: udr-djeca-prva@inet.hr

Plavi telefon

Ilica 36, Zagreb
plavi-telefon.hr
Tel: 01/4833 888
e-mail: plavi-telefon@zg.t-com.hr

Modus centar za djecu, mlade i obitelj društva za psihološku pomoć

Kneza Mislava 11, Zagreb
dpp.hr
Tel: 01/4826 112
e-mail: spa@dpp.hr

Udruga Let - Edukacija i savjetovanište za samohrane roditelje

Sokolgradska 86, Zagreb
samohrani.com
udruga-let.hr
Tel: 01/5803 726
e-mail: let@zg.t-com.hr
e-mail: udruga-let@samohrani.com

Udruga Roditelji u akciji – RODA

Čanićeva 14, Zagreb
roda.hr
Tel: 01/6177 500
e-mail: roda@roda.hr

Udruga Dijete - Razvod

Huga Badalića 2, Zagreb
udruga-dijete-razvod.hr
Tel: 01/3647 213
e-mail: udruga_dijete_razvod@yahoo.com

Hrvatsko debatno društvo

Petra Berislavića 16, Zagreb
hdd.hr
Tel: 01/8895 880
e-mail: hdd@hdd.hr

SOS Dječje selo Hrvatska

Zavrtnica 5/III, Zagreb
sos-dsh.hr
Tel: 01/4610 066
e-mail: info@sos-dsh.hr

Forum za slobodu odgoja

Đorđićeva 8, 10 000 Zagreb
fso.hr
Tel: 01/4663 503
e-mail: forum@fso.hr

Udruga K.V.A.R.K.

Koprivnička 70, Križevci
udruga-kvark.hr
Tel: 048/711073
e-mail: kontakt@klubkulture.org

Nezavisna Udruga Mladih

Hrvatskih pavlina 7, Lepoglava
num.hr
Tel: 097/623 9589
e-mail: info@num.hr

Proni – Centar za socijalno podučavanje

proni.hr
Šetalište P. Preradovića br. 7/2, Osijek
Tel: 031/207-426
e-mail: osijek@proni.hr
204. Vukovarske brigade br. 43, 32000 Vukovar
Tel: 032/441-612,
e-mail: vukovar@proni.hr
Perivoj Viktorovac b.b., 44000 Sisak
Tel: 044/880-826
e-mail: sisak@proni.hr
Don Balda Vijalića 11, 22213 Pirovac
Tel: 022/466-709
e-mail: pirovac@proni.hr

Udruga akademskih građana i studenata "Academico"

Naselje Jelas 1b, Slavonski Brod
www.academico.hr
e-mail: academico.brod@gmail.com

Udruga mladih Koprivnica

Augusta Šenoje 4, Koprivnica
umko.hr
Tel: 098/466 050
e-mail: umko@umko.hr

Udruga Migra Donji Miholjac

Trg A. Starčevića 1, Donji Miholjac
facebook.com/udruga.migra/

Volonterski centar Osijek

Lorenza Jagera 12, Osijek
vcos.hr
Tel: 031/211 306
e-mail: info@vcos.hr

Volonterski centar Zagreb

Ilica 29, Zagreb
vcz.hr
Tel: 01/3013 058
e-mail: informirajse@vcz.hr

Udruga mladih "Mladi u EU" Šibenik

Prilaz tvornici 41, Šibenik
mladi-eu.hr
Tel: 022/212 834
e-mail: info@mladi-eu.hr

Trokut mladih Kaštela

Karlovo 2, Kaštel Kambelovac
tmk.hr
e-mail: tmkastela@gmail.com
Tel: 097/6728 385

Centar za zdravo odrastanje IDEM i ja

Lošinjskih brodograditelja 33, Mali Lošinj
zdravo.hr
e-mail: centar@zdravo.hr

FadeIN

Nova Ves 18, Zagreb
fadein.hr
Tel: 01/466 7817
e-mail: office@fadein.hr

ACT grupa Čakovec

Dr. Ivana Novaka 38, Čakovec
act-grupa.hr
e-mail: info@act-grupa.hr

PORTALI I PROJEKTI

Infozona

Jerina 1, Split
infozona.hr
Tel: 021/339 909
e-mail: portal@infozona.hr
Urednik: Darko Čop

Srednja.hr

srednja.hr

e-mail: redakcija@srednja.hr

Glavni urednik: Marko Matijević

Projekt „Djeca medija“

djecamedija.org

e-mail: info@djecamedija.org

Projekt Drugi

projektdrugi.hrt.hr

e-mail: projektdrugi.hrt.hr/kontakt

Urednica projekta: Ana Jurišić

Juhuhu

<http://juhuhu.hrt.hr>

e-mail: juhuhu.hrt.hr/kontakt/

medijskapismenost.hr

medijskapismenost.hr

e-mail: medijskapismenost.hr/pisite-nam/

ZAHVALA

Zahvaljujemo svim sudionici(a)ma radionica, koji su značajno doprinijeli sadržaju ove publikacije:

ZAGREB, 18.-19. studenoga 2016.

Boris Kralj (Radio Koprivnica), **Arijana Tojagić** (Radio Zabok), **Dalibor Gršić** (Radio Zlatar), **Ana Kordić** (TV 4 rijeke), **Tamara Belak** (Podravski radio), **Martina Sabađija Buđak** (Podravski radio), **Margarita Weisz** (Jabuka TV), **Danijela Kusanić** (Radio Slunj), **Tone Butina** (Radio Slunj), **Mladen Vukina** (Radio Ludbreg), **Mirjana Struški** (Radio Ludbreg), **Josipa Jergović Baklaić** (HR Otočac), **Melita Kuzmek** (Radio ZFM), **Ksenija Mezga** (Radio 105), **Renata Šimić** (TV Student), **Davor Pejnović** (Radio Novi Marof), **Emma Pavlović** (Radio Student), **Tanja Gregurović** (Radio Hrvatsko zagorje - Krapina), **Klementina Cerovečki** (Radio Hrvatsko zagorje - Krapina), **Lea Mrak** (VTV TV), **Goran Mališ** (VTV TV), **Petra Marinčić** (TV Zapad), **Ana Cvetko Dovičin** (TV Zapad), **Anja Franić Modrić** (Radio Samobor), **Antun Brađašević** (Radio Prkos), **Maja Šudić** (Z1 TV), **Ruža Orešković** (HR Otočac), **Petra Kontić** (Hit Radio), **Ana Cvetko Dovičin** (TV Zapad), **Hana Tabaković** (Z1)

OPATIJA, 17.-18. veljače 2017.

Stefani V. Gašpar (TV Nova), **Gordana Biondić Martić** (Radio Senj), **Klara Martić** (Radio Senj), **Valentina Šišković** (TV Istra), **Lana Končarević** (TV Istra), **Damir Čopić** (Radio Rab), **Dolores Vlahov Paulić** (Kanal Ri), **Danijela Bogić** (Radio Gospić), **Vedrana Lisica** (Soundset Trsat), **Ernest Marinković** (Kanal Ri), **Marija Botić** (Soundset Trsat), **Dajana Kruneš** (Soundset Trsat), **Tone Butina** (Radio Slunj), **Nikolina Obrovac** (Radio Slunj), **Danijela Kušanić** (Radio Slunj), **Mirjana Lukić** (Totalni FM Rijeka), **Mario Benčić** (Radio Labin)

SPLIT, 17.-18. ožujka 2017.

Maja Zrnić (Megamix radio Hvar), **Marcela Tocigl** (Jadranska radijska mreža), **Nikola Dodig** (UNIDU radio), **Bruna Papić** (UNIDU radio), **Olga Majić** (Megamix radio Hvar), **Ana Vučković** (Radio Delta), **Mateja Talajić** (Radio Delta), **Tončica Rakela** (Nautic Radio Kaštela), **Tereta Sršen** (Radio Narona), **Viktorija Ban** (Nautic Radio Kaštela), **Željana Petrić** (Radio M Vela Luka), **Ivan Sardelić** (Radio Korčula), **Andrea Viđak** (Radio Sunce), **Nikola Vlahović** (Radio Ploče), **Darija Radan Jakovčević** (Radio Dalmacija), **Marina Radoš** (Totalni FM Split),

OSIJEK, 21.-22. travnja 2017.

Stana Nemet (Radio Banska Kosa), **Spomenka Birovljević** (Hrvatski radio Valpovština), **Mario Mihić** (Gradski radio Osijek), **Marija Gerovac** (Radio Vinkovci), **Franjo Sorčik** (Radio Vinkovci), **Marko Miladinović** (Vinkovačka TV), **Mira Živković** (Hrvatski radio Županja), **Zdenka Knežević** (Hrvatski radio Županja), **Silvio Brkić** (Novi radio), **Ida Bencun** (Novi radio), **Mirjana Adrić** (Radio Đakovo), **Ivan Bitunjac** (Radio Slavonija), **Tomislav Goll** (Radio 92FM), **Davor Vrancetić** (Studentski radio UNIOS), **Branislav Bijelić** (Radio Dunav), **Dragana Bošnjak** (Radio Borovo)

ZAGREB, 9.-10. lipnja 2017.

Tihana Bertek (Vox Feminae), **Matea Brenčić** (City Radio), **Ana Tomašić** (Obiteljski radio Ivanić), **Mateja Feljan** (Radio Banovina), **Katarina Špoljar** (Radio Kaj), **Daniela Blažinić** (Z1 TV), **Leonarda Lujčić** (Jabuka TV), **Mladen Grganja** (Vang), **Sabina Krešić** (Fade In), **Sanja Nakić** (HRT), **Anđelko Glibo** (HRT), **Margarita Weisz** (Jabuka TV), **Hana Tabaković** (Z1 TV)

Panda
komunikacije
Zagreb, 2017.

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno politiku i stavove Agencije za elektroničke medije.